

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2020

Markéta Maňková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Markéta Maňková

Speciálněpedagogické aspekty edukace dítěte s nadáním
v předškolním zařízení

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Kroupová Ph.D

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Speciálněpedagogické aspekty edukace dítěte s nadáním v předškolním zařízení“ vypracovala sama pod odborným vedením. Dále prohlašuji, že všechny užití zdroje jsou zahrnuty v seznamu použité literatury.

V ..... Dne .....

Jméno a Příjmení.....

Anotace

Bakalářská práce se zabývá edukačním procesem nadaných dětí v rámci předškolního vzdělávání.

Teoretická část je zaměřena na definici jednotlivých pojmů spojených s nadáním z různých hledisek, dále na charakteristické rysy v chování, socializaci nadaných jedinců a na pedagogickou práci s nadanými dětmi v mateřských školách.

Praktická část práce obsahuje výzkumné otázky, na které si díky výzkumu dokážeme v závěru práce odpovědět. Výsledkem výzkumu je případová studie chlapce s mimořádným nadáním.

Klíčová slova: nadání, talent, nadané dítě, socializace, rodina, předškolní věk, edukace.

Anotation

The bachelor thesis deals with an education proces of a gifted child within the preschool education.

The teoretical part is focused on definition of particular concepts related with giftedness from different aspects, than on characteristics in behaviour, socialization of a gifted children and on pedagogical work with gifted children in kindergartens.

The practical part includes research questions, we can answer on in the end of thesis. The result of serearch is case study of a boy with extraordinary talent.

Keywords: gift, talent, gifted child, socialization, family, preschool age, education.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní doktorce Kateřině Kroupové za její odborné vedení, cenné rady, motivaci a ochotu, které mi při zpracovávání bakalářské práce věnovala.

Poděkování patří také respondentům, kteří mi poskytli obsáhlé informace, bez kterých by práce nemohla být vypracována.

Obsah

Úvod	8
1 Vymezení základních pojmů	11
1.1 Nadání	11
1.2 Pojem inteligence	12
1.2.1 Sternbergova typologie	13
1.2.2 Gardnerova typologie	13
1.2.2 Inteligenční kvocient	16
2 Charakteristické znaky dítěte s nadáním	17
2.1 Raný věk	17
2.2 Předškolní věk	17
2.3 Odlišnosti nadaných dětí od běžné populace	18
2.3.1 Řeč, jazyk a učení	18
2.3.2 Psychomotorika a motivace	19
2.3.3 Paměť a pozornost	19
2.3.4 Psychosociální oblast	20
2.3.5 Empatie a vysoká citlivost	20
2.4 Neadekvátní představy o nadaných dětech	21
3 Nadané dítě a jeho socializace	25
3.1 Proces socializace	25
3.2 Nadané dítě a rodina	26
3.3 Nadané dítě a vztahy s vrstevníky	29
4 Nadané dítě v předškolním zařízení	29
4.1 Spolupráce rodičů a mateřské školy	30
4.2 Podpůrná opatření pro nadané děti v předškolním zařízení	30
4.3 Edukace a pedagogická práce s nadaným dítětem	33
5 Praktická část	37
5.1 Charakteristika výzkumné části	37
5.2 Cíl výzkumné části	37
5.3 Charakteristika výzkumného souboru	38
5.4 Charakteristika používaných metod	38
5.5 Případová studie chlapce	41
5.6 Diskuze	47
5.7 Doporučení pro praxi	50
5.8 Závěr	50

6 Použitá literatura	52
7 Internetové zdroje	54
8 Seznam tabulek	56
9 Seznam příloh	57
9.1 Příloha č. 1 Přepis rozhovoru s matkou chlapce	58
9.2 Příloha č. 2: Přepis rozhovoru s učitelkou dítěte	66
9.3 Příloha č. 3: Přepis rozhovoru s asistentkou pedagoga	71

Úvod

Problematika nadání stále více získává svoji aktuálnost. V dřívějších letech byl klíčovým momentem v rozvoji nadaných dětí mladší školní věk. Pedagogové ani psychologové neměli dostatek znalostí, ani možností si tyto znalosti doplnit. V současné době je klíčovým obdobím pro rozvoj nadání u dítěte právě předškolní věk. Téma bakalářské práce jsem zvolila na základě pedagogické praxe v mateřské škole, do které dochází nadaný chlapec, kterému se v této práci věnuji. Touto cestou jsem chtěla více pochopit, jak dítě přemýšlí a jak ho mohu nejlépe rozvíjet jako individualitu. Zároveň jsem si také chtěla rozšířit své pedagogické vzdělání v této oblasti.

Hlavním cílem práce je podrobněji nahlédnout na problematiku nadání a získat možnost tomuto specifickému chování více porozumět. Běžně je totiž na nadané děti ve třídách nahlíženo jako na rušivé elementy ve výuce, jako na osobnosti, které si dokáží postavit hlavu a nebojí se zkusit hranice osob ze svého okolí. Také si ověříme, zda se teoretické poznatky o chování nadaného dítěte liší nebo shodují s praxí. Zaměříme se také na specifické projevy nadaného dítěte v jednotlivých oblastech vývoje.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce je zaměřena na definování základních pojmů, týkajících se nadání z pohledu různých autorů. Zabýváme se také inteligencí a její typologií. Druhá kapitola poukazuje na charakteristické projevy chování typického pro nadané děti, z pohledu více oblastí. V další části je zmíněna socializace nadaného dítěte v základní sociální skupině - v rodině. Je zde probírána i socializace s vrstevníky. Čtvrtá a pátá kapitola se podrobněji zabývá nadanými dětmi a jejich vzdělávání v mateřských školách. Také jsou zde zmíněny vhodné rady a způsoby pedagogické práce s těmito dětmi.

Praktická část je pojata kvalitativně. Na základě pozorování a kazuistik byl vypracován výzkum, ze kterého vyplývají doporučení pro vhodnou pedagogickou intervenci ve výchovně vzdělávacím procesu, i doporučení pro běžný přístup k dítěti od jeho okolí, včetně rodinného prostředí. Práce je zaměřena na konkrétní dítě s mimořádným nadáním, které mu bylo diagnostikováno v pedagogicko-psychologické poradně. Chlapec dochází do soukromé mateřské školy s výukou angličtiny a nyní plní předškolní docházku. Případová studie byla vypracována na základě poskytnutých rozhovorů, které jsou uvedeny v přílohách na konci

práce. Díky praktické části jsme schopni si zodpovědět výzkumné otázky, které byly vytyčeny v cílech výzkumné části.

Teoretická část

1 Vymezení základních pojmů

V současné době existuje hned několik možností, jak vymežit základní pojmy týkající se nadaných dětí. Neexistují definice, které by tyto pojmy jednotně vymezily a každý autor je ve své publikaci definuje různým způsobem. Avšak za společnou charakteristiku můžeme označit vztah pro označení nadprůměrného stupně rozvoje intelektových schopností u těchto dětí. Například autorka Fořtíková (2009) ve své knize uvádí, že neexistuje jednotný pojem, který vysvětluje, co je to nadání, talent, ale ani jak můžeme jistě rozpoznat nadání u dítěte. Pojdme se tedy zaměřit na několik možností, jak na nadání nahlížet a jak tento pojem lze definovat z různých hledisek.

1.1 Nadání

Samotný pojem nadání má mnoho definic a je poměrně složitý. V průběhu historie se chápání pojmu mnohokrát měnilo. Definic a názorů k tomuto pojmu existuje mnoho. (Havigerová, 2011)

Například (Laznibatová, 2007) popisuje, že za intelektově nadané dítě nebo žáka lze všeobecně považovat dítě s vysokou úrovní rozumových schopností. Také uvádí, že je důležitá včasná diagnostika a identifikace nadání u dětí a následné poskytování odborné pomoci, která má později vliv na jejich další vývin, protože ještě před zahájením školní docházky, tj. okolo 6. roku dítěte, probíhají u těchto dětí prudké vývojové změny.

Jestliže se podíváme na pojem nadání z psychologického hlediska, je popsán takto: „*Nadání je soubor vloh jako předpoklad k úspěšnému rozvíjení schopností, nejčastěji používání ve spojení s jedinci podávajícími nadprůměrné výkony při činnosti tělesné i duševní.*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 338)

V pedagogickém slovníku Průcha, Walterová, Mareš (2009, s. 164) definovali nadání takto: „*V pedagogickém pojetí převládá tradiční představa o nadání jako o výjimečné složce osobnosti některých jedinců, zejména pro umělecké obory, pro sport, jazyky a matematiku.*“

Ze speciálněpedagogického hlediska rozděluje Skutil (2011, s. 134) pojmy na nadání, nadané chování a nadané dítě, kdy „*Nadání je tradičně chápáno jako dispozice k jistým druhům, obvykle míněno intelektových výkonů. Nadané dítě je takové, které soustavně vykazuje*

významné výkony v nějaké hodnotné oblasti snažení. Nadané chování je rozvinutí dispozice či realizace potenciálu.“

Bevan-Brown a Taylor (2008) podotýkají, že existuje spousta termínů, kterými můžeme popsat pojem nadání. Například dítě nadané, talentované, dítě se speciálními schopnostmi, výjimečně schopné dítě, velmi kreativní dítě. Nadání se u dítěte může projevovat hned v několika oblastech. Jde o vysokou inteligenci, talent a velmi dobrý výkon ve výtvarné výchově, v hudbě, tanci nebo sportu.

Stehlíková (2018) tvrdí, že lze o nadání mluvit, jestliže dítě má současně nadprůměrné schopnosti, je tvořivé a v určité oblasti se angažuje. Pokud se opravdu jedná o nadání, dítě se k činnostem stále vrací, protože při nich prožívá pocity uvolnění a lehkosti a přitom není potřeba vynakládat tolik úsilí a snahy. Nadání získávají dojem, jako by šlo „vše samo“. Toto přesvědčení u nich vyvolává kladné emoce a pocity naplnění. Nadané děti jsou často příliš sebekritické a mají příliš vysoké nároky. Proto se může stát, že děti svoji práci hodnotí negativně, protože neodpovídá jejich náročnějším představám.

Z těchto definic lze vyvodit, že všichni autoři se shodují na tom, že nadaný jedinec se projevuje nadprůměrnými schopnostmi a dispozicemi k výkonům a to nejen v rozumové oblasti, ale také v umění či sportu. Příkladám důležitost rozvoji všech oblastí a ne jen těch, ve kterých takové dítě vyniká, protože velice často u nadaných dětí dochází k regresi i v jiných oblastech. Na tento fakt poukazuje i Stehlíková (2018) v oblasti emocionality a sociálních vztahů. Ve výchovně vzdělávacím procesu je důležitá také práce s dítětem a správný, pokud možno nedirektivní přístup.

1.2 Pojem inteligence

Bavíme-li se o pojmu nadání a o těchto dětech, jejichž inteligenční kvocient je vyšší než u běžné populace, tedy nad 125/130, je dobré zmínit vymezení pojmu inteligence a inteligenčního kvocientu (IQ). Stejně jako u nadání, u pojmu inteligence existuje mnoho pohledů a různých definic. (Stehlíková, 2018)

Havigerová (2011) ale tvrdí, že Inteligenční kvocient a nadání nelze ztotožňovat. Tato tvrzení jsou podle ní dnes již zastaralá, protože pojem inteligence je chápána jako soubor projevů a schopností, které se týkají lidských aktivit a řady dalších oblastí, nejen těch, které bývají měřeny za pomoci inteligenčních testů.

1.2.1 Sternbergova typologie

Se svými kolegy Robert J. Sternberg, zabývající se kognitivní psychologií, pracoval na množství výzkumů teorií inteligence, díky tomu v roce 1981 zveřejnil svůj výzkum o implicitních (obsáhlých) teoriích inteligence. Z tohoto výzkumu vyplývají pro inteligentní lidi tři kategorie schopností. Jedná se o praktickou schopnost řešení problémů, schopnosti verbální a sociální kompetence. Součástí těchto tří kategorií je také tolerance a akceptování jiných lidí, zájem o dění ve světě a umění přiznat si svůj vlastní omyl. (Plháková, Reiterová, 2008)

Z provedených výzkumů vyplývá, že dospělým nedělá problém odhadnutí inteligence vlastní či ostatních. Každý z nás by tedy měl vědět, co to inteligence je, navzdory obtížnosti tento pojem přesně definovat či popsat. (Kaufman, Grigorenko, 2008)

Sternberg (2008, s. 72) tedy inteligenci definuje jako „Schopnost dosažení úspěchu v životě a zajištění (si) osobního standardu v kontextu konkrétních sociokulturních podmínek, v nichž se jedinec nachází.“

Když se na tuto definici podíváme podrobněji, vidíme, že se nejedná pouze o jednu schopnost, ale o tři druhy schopností, které současně popisují tři typy nadání.

1. Jde o *analytické nadání*, které se uplatňuje především v IQ testech, jde o schopnost porozumět problému i jeho částem.
2. Jde o *syntetické, tvořivé nadání*, kdy danému člověku nedělá problém řešení nových situací a úkolů s instinktivním poznáním a s vhladem do problému.
3. Jedná se o *nadání praktické*, což znamená používat tvořivé nebo analytické schopnosti k tomu, aby umožnily úspěšné fungování v sociálním prostředí. (Havigerová, 2011)

1.2.2 Gardnerova typologie

Své myšlenky ohledně inteligence rozpracoval Howard Gardner v knize Dimenze myšlení (1983, česky 1999), kde uvedl i svoji teorii rozmanitých inteligencí (theory of multiple intelligences). Gardnerova definice inteligence v souladu se Sternbergem je „*Schopnost řešit problémy nebo vytvářet produkty, které mají v jednom nebo více kulturních prostředích určitou hodnotu*“. (Gardner, 1999, s. 10)

Gardnerova teorie mnohočetné inteligence tvoří základ komplexního přístupu k rozvíjení schopností. Matematické a řečové dovednosti se vyskytují ve stejné rovině jako hudební, pohybové ale i duchovní schopnosti. V této teorii také zdůrazňuje fakt, že jedinec

souhra všech typů inteligence dokáže zajistit příslušné chování příznačné pro lidi. (Bäcker-Braun, 2014)

Každý jedinec má dohromady 9 typů inteligence. Původně jich Gardner uvedl 7, v roce 1999 byl do publikace přidán osmý a devátý typ. Každý z typů se vyvíjí samostatně a je nezávislý na ostatních typech inteligence. Činnost každého jednoho typu se aktivuje v různé části mozku. (Havigerová, 2011)

Každý z nás má všech 9 typů inteligence, každá z nich však bývá jinak rozvinutá. Většina lidí v každodenním životě užívá nejvíce jeden druh inteligence, s tím, že k němu příležitostně využije další. Je vhodné, aby se rozvíjelo všech devět typů inteligence, protože každý z nich je specifickým přínosem pro jedince, naši kulturu i lidstvo jako celek.

Typ inteligence	Popis schopnosti	Projev nadání při typu inteligence
Logicko –matematická inteligence	Jde o chápání číselných symbolů, porozumění číselným operacím a znakům, logické uvažování.	Dítě baví počítání, jdou mu i složitější početní operace, vše si dokáže logicky zdůvodnit. Oblíbené jsou logické hry, hádanky, strategické hry.
Lingvistická inteligence	Schopnost správně se vyjadřovat, správné ovládnutí jazyka a jeho zvukové stránky.	Dítě má rádo čtení, umí brzy rozlišit jednotlivá písmena, rádo vymýšlí příběhy, vypráví vtipy, má dobrou paměť na místa, jména, data. Potěšení mu dělají říkanky, básničky, jazykolamy.
Prostorová inteligence	Schopnost vizualizace světa ve 3D, vnímání vizuální stránky světa.	Dítě má v oblibě umělecké aktivity, orientace v mapách je pro něj snadná, přesně dokáže vystihnout lidskou podobu a přenést ji na papír.

Kinestetická inteligence	Schopnost používání jemné i hrubé motoriky, práce s vlastním tělem.	Dítě je soutěživé, má kladný vztah ke sportům, nevydrží chvíli v klidu, chce se zapojovat do hry, rádo napodobuje pohyby, chování a gesta druhých.
Hudební inteligence	Tento typ inteligence se projevuje zpravidla jako první. Správná intonace, rytmus, tóny.	Dítě si často a rádo zpívá, hra na hudební nástroj mu jde poměrně lehce, snadno a rychle si zapamatovává, dokáže udržovat správný rytmus.
Inteligence sebepoznání	Schopnost porozumět sám sobě a svým touhám, zkoumat a rozeznat své pocity, emoce.	Dítě má silnou vůli, je sebevědomé a jde si vlastní cestou, bývá zaměřené na své zájmy a koníčky.
Inteligence mezilidská	Umění rozeznat lidské pocity, nálady a správné reakce na ně. Umění „číst v druhých“.	Dítě baví skupinové, společenské hry, rádo tráví čas v kolektivu, projevuje se jako přirozený vůdce, má schopnost porozumění druhým.
Přírodovědná inteligence	Láska k přírodě, rozeznávání, klasifikace rostlin, zvířat.	Dítě má rádo venkovní aktivity, zajímá se a pečuje o rostliny, zvířata v jeho okolí, zájem o knihy, televizní pořady s přírodovědnou tematikou, nedělá mu problém naučit se informace spojené s přírodou.
Existenciální inteligence	Neustálé polemizování nad základními otázkami lidské existence.	U dítěte se projeví až ve vyšším věku, vyjadřuje se k obecným otázkám světa, přírody a lidské existence, dítě je „malým filozofem“

Tab. 1 Devět typů inteligence, devět druhů nadání, které jim odpovídají (Gardner in Havigerová, 2011)

1.2.2 Inteligenční kvocient

Intelligenční kvocient představuje způsob hodnocení schopností a nadání u dětí i dospělých. Intelligenční kvocient udává poměr mezi mentálním věkem a skutečným fyzickým věkem člověka. Když tento poměr vynásobíme stem, dostaneme IQ. Čím vyšší hodnota rozumového věku vyjde oproti skutečnému věku, tím vyšší je jeho IQ. To stejné platí i naopak, tedy čím nižší je mentální věk člověka oproti věku skutečnému, tím je jeho IQ nižší. První test byl zpravován francouzským psychologem Alfredem Binetem v roce 1906. V současné době v české republice testování intelligenčního kvocientu pro veřejnost provádí Mensa ČR, která vychází ze Stanford-Binetovy škály a Cattellovy teorie inteligence. Měřena je především logická inteligence. Celkové vyšetření inteligence u klinického nebo poradenského psychologa trvá většinou hodinu až hodinu a půl. Ve většině případů vyšetření bývá hrazeno státem. (Martoch, Martochová Dudová, 2011)

Pomocí IQ testů lze měřit jen některé stránky lidské inteligence, především inteligenci slovní (verbální), logicko-matematickou, vizuálně-prostorovou. (Stehlíková 2018)

Podle Gardnera (1999) si spousta lidí uvědomuje, že průběh IQ testů není tím nejideálnějším, protože inteligence přeci znamená víc, než rychle zodpovědět pár krátkých otázek, které nám mají předpovědět školní úspěšnost. Výsledky testů mohou předpovědět, jak si žák povede ve škole, ale už z nich moc dobře nevyčteme, jak si žák povede v budoucím životě.

V souladu s Gardnerem (1999) se domnívám, že IQ test plně neprokáže schopnosti a dovednosti, týkající se i jiných oblastí ve vývoji dítěte. Existují talenty, které se v testech inteligence vůbec nemusí projevit. Jde například o talent v hudbě, umění či sportu. Ze speciálněpedagogické praxe vyplývá, že je podstatné kromě rozvoje intelektu a potenciálu u nadaných dětí, především potřeba zaměřit se na oblasti sociálního a emocionálního vývoje.

2 Charakteristické znaky dítěte s nadáním

Na úvod je třeba zmínit, že každé dítě je jiné. I děti s nadáním se od sebe vzájemně liší, stejně tak jako se od sebe liší děti v běžné populaci. Jedno dítě může být živé, nadšené pro cokoli a velmi přátelské, zatímco jiné bude plaché a raději si zaleze do koutku, kde si bude hrát o samotě. Jedno je ale jisté. Rodiče a nejbližší okolí z pozorování usoudí, že jejich dítě je zkrátka jiné než ostatní děti téhož věku.

2.1 Raný věk

Od samotného narození může být nadané dítě živější a zvědavější. Již od útlého věku nás dokáže udivovat svou schopností vyhledávat a vstřebávat informace. Typickým znakem u takovýchto dětí je vyspělejší chování vzhledem k jejich věku, avšak skutečná vyzrálost přijde až později. Už velmi záhy po narození je znát, že takové dítě dokáže být delší dobu klidné, oproti běžným dětem. Nadané dítě se vyznačuje velkou chutí učit se novým věcem, často napodobováním chování lidí, které vidí ve svém okolí. Dostane-li takové dítě šanci rozvíjet se, dychtivě po ní skočí. S uplynulým časem se jeho znalosti prohlubují a rozhled rozšiřuje rychleji, než u ostatních dětí téhož věku. Dříve se poprvé převalí, sedí. Období lezení může zkrátit nebo i úplně přeskočit. Často se naučí chodit dříve než jeho vrstevníci, aby mohlo co nejrychleji začít objevovat svět. Některé děti se mohou začít vyjadřovat ve větách už v roce a půl, zatímco jiní si mohou dávat na čas. Na druhou stranu, jakmile se rozmluví, začnou velmi rychle mluvit v celých větách a budou si ve své řeči jisté, jakoby čekaly na to, až budou jazyk ovládat dobře a budou tak mít možnost mluvit bezchybně. Někteří rodiče tvrdí, že měli dokonce obavy, protože se jejich dítě rozmluvilo až později. (Stehlíková, 2018)

2.2 Předškolní věk

Každé dítě s nadáním má svá specifika, kterých by si rodič měl povšimnout. V předškolním zařízení však dítě šanci pozorovat má i učitel, který může zaznamenávat jisté předpoklady pro nadání. V takovémto případě je důležitá spolupráce dané instituce a rodiny, kteří sse mohou společně domlouvat na dalším postupu práce jak v předškolním zařízení, tak i v domácím prostředí. (Kovářová, Klugová, 2010)

U nadaných jedinců často můžeme pozorovat, že i přes jejich silné stránky můžou být v jiných věcech pozadu nebo zůstanou nepochopení jejich okolím. Několik těchto protikladů je přehledně shrnuto v tabulce kladů a záporů.

Silné stránky dítěte	Slabé stránky dítěte
Nemá problém s naučením a udržením nových informací.	Někdy vytváří až zbytečně složité pojmy. Na své vrstevníky nerado čeká. Zpochybňuje výukové postupy.
Je velice zvědavý, stále se snaží získávat nové informace a zjišťovat jejich význam. Nemá problém s vnitřní motivací.	Jeho otázky mohou člověka uvést do rozpaků. Očekává stejný zájem i od ostatních.
Moc dobře vnímá vztah mezi příčinou a následkem.	Je pro něj obtížné přijmout to, co pro něj postrádá logiku.
Má kritické myšlení, vysoká očekávání, hodnotí ostatní i samo sebe, často je příliš sebekritické.	Bývá kritické a netolerantní ke svým vrstevníkům. Přílišnou sebekritikou může upadnout do deprese, je to malý perfekcionista.
Vysoká citlivost a empatie k druhým a touha být přijímáno.	Vysokou citlivost může ovlivnit kritika a odmítání od okolí. Od svých vrstevníků očekává podobné hodnoty. Pokud tam nejsou, může se cítit až příliš odlišné a odcizené.
Veliká energie, pohotovost a nedočkavost.	U dítěte může dojít k frustraci z nečinnosti, neustále potřebuje stimulaci, může na své okolí působit jako hyperaktivní.
Tvořivost a vynalézavost. Rádo přichází na nové způsoby, jak věci dělat.	Dítě rádo narušuje plány a popírá to, co už se ví, ostatní si všimají jeho odlišnosti.

Tab. č. 2 - klady a zápory v chování nadaného dítěte (upraveno podle autorů Clark, 1992, Seagoe, 1974)

2.3 Odlišnosti nadaných dětí od běžné populace

V literatuře se můžeme dočíst, že odlišné prvky nadaných dětí od běžných vrstevníků můžeme rozdělit do několika základních oblastí, které si blíže nastíníme v následujícím textu.

2.3.1 Řeč, jazyk a učení

U nadaných dětí si může rodič povšimnout, že nástup řeči přichází zpravidla dříve. Již okolo 16. měsíce je dítě schopno tvořit jednoduché věty a má širokou slovní zásobu. Učení a zapamatování nových pojmů je pro něj snadné. Pamatuje si říkanky, básničky, písničky

a nedělá mu problém delší dobu se soustředit na danou věc. Nadané dítě bývá zvědavé, neustále se na něco ptá, zajímá se o to, co se děje kolem něj. Často se zajímá o složitější témata, odpovědi na ně hledá v různých encyklopediích, atlasech, učebnicích, což nebývá problém, protože spousta těchto dětí již v předškolním věku umí číst. Důležité je uvést, že tato obecná charakteristika nemusí být vždy pravidlem. To, že dítě neumí číst již v předškolním věku, ještě neznamená, že nejde o dítě nadané. Při nástupu do školy se jejich vývoj může naopak urychlit. (Kovářová, Klugová, 2010)

Žádnou překážkou pro tyto děti není ani užívání cizích slov a učení se cizím jazykům, to souvisí zejména s velmi dobrou krátkodobou i dlouhodobou sluchovou a zrakovou pamětí. I přes to právě rozvinutá řeč, bohatá slovní zásoba a způsob jejich vyjadřování se mohou stát „kamenem úrazu“ při kontaktu a komunikaci s ostatními dětmi, kterým se zdá tento způsob řeči ještě velmi nesrozumitelný. Řada nadaných dětí již ve velmi útlém věku sama od sebe projevuje velký zájem o písmena a čísla. Mnohé z nich ještě ani neumí mluvit, přesto už ovládají celou abecedu. Několik odborníků se shoduje právě na tom, že pokud dítě umí číst už před 4. rokem, jedná se o jeden z hlavních znaků výjimečného rozumového nadání. (Stehlíková, 2018)

2.3.2 Psychomotorika a motivace

Již před prvním rokem, okolo 9. měsíce už dítě velmi často umí chodit, je aktivní a cílevědomé. Své okolí často zahrnuje otázkami „Proč?“ Ve svém myšlení a jednání není tolik závislé na okolí. V oblasti jemné motoriky je zručné, jde mu psaní, kreslení i manipulační hry. Co se týče motivace, u nadaného dítěte platí, že když mu něco nejde, nerado se k činnosti opět vrací. (Kovářová, Klugová, 2020) Nízké sebevědomí a nedůvěra sama v sebe negativně ovlivňuje celou osobnost i chování v kolektivu. Takové pocity často vedou až k pasivitě a nadané dítě je tak srovnáváno s vrstevníky a učitelem může být bráno za průměrné. (Stehlíková, 2018)

2.3.3 Paměť a pozornost

Podle určitých výzkumů bylo prokázáno, že nadané děti mají vynikající krátkodobou i dlouhodobou paměť. Při správné motivaci jsou nadané děti schopny velice rychle si zapamatovávat větší množství informací najednou. Velice dobře se zvládají naučit cizí jazyky. Je pro ně v celku snadné si zapamatovat a vybavovat informace, které pro ně mají význam. Mnohem obtížnější pro ně je zapamatování informací, které se mají naučit pouze mechanicky, svoji pozornost těmto úkolům nedokáží nebo nechtějí věnovat. Pokud je daný úkol zajímavý,

dokáží u něj vydržet velmi dlouho a po celou dobu se na něj plně soustředit. Díky tomuto mají tyto děti výborné předpoklady k učení. Rutinou ale u nadaného dítěte neuspějeme. Vše, co dělají, musí mít nějaký smysl. Stále se snaží objevovat a získávat nové informace a souvislosti. Pokud jde o jejich zájmy, dokáží se nadané děti výborně a dlouhodobě soustředit a koncentrovat svoji pozornost. Typickou charakteristikou nadprůměrně nadaných dětí je právě tato schopnost. Proto jim mnohdy nevyhovuje časté střídání různých aktivit (psaní, čtení, cvičení), které je naopak doporučováno u ostatních dětí před zahájením školní docházky, protože se jim tak lépe daří udržet dlouhodobější a kvalitní pozornost. (Stehlíková, 2018)

2.3.4 Psychosociální oblast

Komunikace s dospělými je pro nadané dítě snazší a více ji vyhledává. Dítě většinou bývá velice citlivé a uvědomuje si odlišnosti mezi sebou a svými vrstevníky. V mateřské škole může nabývat pocitu, že se nudí a že nemá žádné kamarády, protože vrstevníci mu zkrátka nerozumí. (Kovářová, Klugová, 210)

V předškolním věku, kdy se nadané dítě dostane mezi své vrstevníky se opakovaně a intenzivně pokouší o organizaci činností, her. Často chce být tím, kdo hru vymyslí a ostatním dětem se tak snaží předat určitá pravidla, což může následně vést k napětí a konfliktům mezi nimi (Webb a kol. in Portešová, 2018) To je důvodem, proč si častěji tyto děti se svými vrstevníky nerozumí tolik, jako se staršími dětmi nebo s dospělými a jestliže se nikdo takový nenachází v jejich okolí, hledají často své partnery v knihách či u počítače. To však není dlouhodobé řešení. Neumožňuje totiž dítěti rozvoj důležitých sociálních dovedností, ve kterých často bývá oproti svým vrstevníkům pozadu a které si musí každý z nás do určité míry nacvičit sám. Proto je velice důležité, aby rodič svému dítěti pomáhal navazovat sociální vztahy s kamarády. Nemusí jich být mnoho, stačí jeden či dva. Na opravdové kamarády, se kterými si „rozumí“ může narazit například při docházení do zájmových kroužků (kam chodí děti různého věku) a někdy je může najít i mezi vedoucími těchto zájmových činností.¹ (Portešová, 2018)

2.3.5 Empatie a vysoká citlivost

Pod pojmem vysoká citlivost si můžeme představit velice intenzivní prožívání emocí. S tím úzce souvisí i křehkost a zranitelnost psychiky u dítěte. Tyto pocity jsou doprovázeny nižší tolerancí ke stresu a frustraci a velice často přichází pocity méněcennosti. Proto je důležité, aby rodiče již od útlého věku učili děti zacházet s jejich vysokou citlivostí. Pokud se toto

---

¹ PORTEŠOVÁ, K. (2018) Svět nadání, Časopis o nadání a nadaných. Číslo 2, ročník VII.
<https://www.talentovani.cz/aktualni-cislo/cislo-2-rocnik-vii-2018#content-55>

podcení, v budoucnu může být narušeno jejich sebehodnocení, což může mít vliv i na jejich celkový výkon. Hypersenzitivita má ale i své světlé stránky. Nadané dítě se velice dobře dokáže vcítit do druhých a snaží se jim nabízet svoji pomoc. Díky tomuto bychom mohli předpokládat, že v budoucnu se tyto děti stanou skvělými přáteli i partnery a jejich vztahy budou upřímné a hluboké. (Stehlíková, 2018)

2.4 Neadekvátní představy o nadaných dětech

Někdy se stává, že na základě teorií a nepřesných informací o nadaných dětech může docházet k tomu, že si utváříme falešné představy o tom, co pojem nadání představuje, jaké jsou typické projevy dětí s nadáním a jak s těmito dětmi máme komunikovat. S tímto tvrzením také souvisí citát od Chucka Grassleyho.

„Co dělá dítě nadaným a talentovaným, nemusí být vždy dobré známky ve škole, ale odlišný pohled na svět a učení.“

Mnoho rodičů nadaných dětí si nechce přiznat, že mají právě takové dítě doma. Obávají se, že podporováním jejich zájmů na dítě příliš upozorní. Již v raném dětství se u těchto dětí mohou objevovat netypické schopnosti, zájmy a pravidla chování. Zvláště v předškolním věku mohou mít rodiče obavy, že při přílišném rozvíjení dítěte se při nástupu do školy bude nudit, což má ale za důsledek útlum touhy po poznání i brždění vývoje dítěte. (Laznibatová in Havigerová, Křováčková a kol., 2011).

Dalším mýtem se stává fakt, že nadání je závislé na IQ, což můžeme vyvrátit tím, že existují talenty, které se v testech inteligence vůbec nemusí projevit. Jedná se například o talent v umění, sportu a hudbě. Jak již víme, testy inteligence měří jen úzké spektrum lidských schopností, zaměřených především na intelekt a tím pádem není každý talent závislý na hodnotě IQ. (Dočkal 2005). Může se jednat například o hudební nebo umělecké sklony, protože tyto sklony nemohou testy inteligence odhalit.

Stehlíková (2018) ve své publikaci rozebírá hned několik nejčastějších mýtů a stereotypů spojených s nadáním.

- **Všechny děti čeká úspěch a zažijí pocity štěstí.**

Jeden z nejčastějších mýtů o nadaných dětech tvrdí, že všechny tyto děti budou díky své nadprůměrné inteligenci zažívat neustálé pocity úspěchu a štěstí, což ale není automatické. Samozřejmě najdeme mnoho nadaných dětí, které ve škole prospívají, jsou spokojené,

v kolektivu nemají problémy a mají kolem sebe spoustu přátel, najdou se však i děti takové, které nemají dobré studijní výsledky a ve svém okolí mají velmi málo přátel. Tyto děti proto zažívají pocity smutku, neúspěchu, což může u některých jedinců vést až k depresivním stavům. (Stehlíková, 2018) Pedagog i rodiče by se měli v takovéto situaci snažit dítě podporovat pomocí různých metod a přístupů, motivovat a vést ho ke spokojenosti a zažívání pocitů úspěchu.

- **Nadané děti jsou nadané proto, že jim jde vše samo a všemu rozumí.**

Mezi množstvím nadaných dětí najdeme i takové děti, které jsou v některých oblastech více nebo předčasně rozvinuté. Tím pádem jsou ale v jiných oblastech pozadu nebo v nich zkrátka nevykukají. Tyto domněnky a přehnané přesvědčení, že jako nadané by mělo dítě vynikat ve všech oblastech, by mohly mít negativní dopad na jejich psychiku. (Stehlíková, 2018)

- **Mezi všemi nadanými dětmi je jistá podoba.**

S každým nadaným dítětem se kromě jeho jedinečnosti pojí také to, jaký vliv na něj má prostředí, ve kterém žije, genetičtí činitelé a zkušenosti, kterých v průběhu výchovně-vzdělávacího procesu nabývá. Například se nám může stát, že se setkáme se dvěma dětmi s vysokou inteligencí, u nichž testy potvrdily hodnotu IQ nad 130, i přes to se od sebe liší v mnoha směrech. První dítě je flegmatické povahy, v okolí má plno přátel díky jeho osobnostnímu typu extroverta, ve škole ale dobrými známkami přímo nevykuká. Naopak druhé dítě je velmi citlivé a introvertní, zajímá se o studium, vědu, matematiku nebo fyziku a sociální kontakty pro něj nemusí být prioritní. (Stehlíková, 2018)

- **Nadání se týká pouze nadání intelektového**

Pojem nadání znamená výjimečnost v jedné či více oblastech, ve srovnání s vrstevníky. Nadání je přirozené, ale zároveň rozvíjeno vnějšími vlivy. (Bevan-Brown, Taylor 2008)

Stehlíková (2018) tvrdí, že lidé s nadprůměrným IQ se často setkávají s předsudky, že díky jejich vysokému IQ vynikají v oblastech vědy, matematiky, fyziky a jejich okolí už si nepřipouští, že takto chytrý člověk by klidně mohl být i vynikajícím malířem, hudebníkem nebo sportovcem.

- **Dítě s nadáním je nemocné nebo hendikepované**

Nadání lze označit spíše jako dar než jako hendikep. Pro dítě s vysokou inteligencí není vždy jednoduché vyrovnat se s různými riziky, vše se ale také odvíjí od přístupu dospělých k takovýmto dětem.

Existuje však množství dětí, jejichž nadání je doprovázeno určitým znevýhodněním. O těchto jedincích se hovoří jako o dětech s dvojí výjimečností. V zahraničních textech je tento pojem známý pod názvem „dual exceptionalities“ (Portešová, 2009).

Nejčastěji se jedná o znevýhodnění smyslové, tělesné nebo specifické poruchy učení. Tuto skupinu dětí je obtížnější identifikovat, právě kvůli vzájemné kompenzaci nadání a znevýhodnění. Okolí tak může nadání u dítěte snadněji přehlédnout. Pro jedince s dvojí výjimečností můžeme tedy užívat jedno z nejuvýstižnějších označení „Chytré děti se školními problémy.“ (Vail, 1989 in Portešová, 2009)

Nadané dítě nemá problémy s učením a patří mezi studijní typy

Tady platí předpoklad, že čím vyšší je inteligence, tím větší je pravděpodobnost dosahování lepších výsledků i vzdělání. Přestože je spousta nadaných dětí, které se učí výborně, jsou mezi nimi i tací, které učení nemusí vůbec bavit nebo nedokáží porozumět tomu, co se zrovna vyučuje a co po nich žádáme, protože mají odlišnou úroveň a způsob jejich myšlení.

Kovářová, Klugová (2010) zmiňují, že podle Laznibatové (2003) můžeme zařadit mezi další časté mýty například:

- Dítě musí vynikat ve všech školních předmětech, jinak nelze hovořit o nadání
- Učiteli se lépe vyučuje ve třídě s více nadanými žáky
- Z mimořádně nadaných žáků vyrostou úspěšní lidé
- Nadaným dětem se vždy všechno daří, vše dostaly zadarmo a jsou označovány za děti štěstěny

Laznibatová (2001) na základě provedeného výzkumu upozorovala, že při identifikaci nadaných dětí se nejčastějších chyb dopouští učitelé. Vliv těchto mýtů může mít za následek ovlivnění učitelů, kteří tak mohou u žáka nadání přehlížet a špatně identifikovat.

V této kapitole můžeme nahlédnout na osobnostní vlastnosti, typické pro nadání. Zmínění autoři na charakteristické chování nadaných jedinců nahlíží velmi podobně. Tak jako i normální dítě má své silné i slabé stránky, ani nadané dítě není výjimkou. Je naprosto přirozené, že v něčem se každému dítěti daří a v něčem zkrátka potřebuje ještě čas. Velice důležité je ale neutvářet si předsudky, se kterými se v dnešní době často setkáváme. Některé z nich jsou zde popsány (viz. 2.4. Neadekvátní představy o nadaných dětech). Teprve při vzdělávání a výchově nadaného dítěte lze právě mnoho z těchto předsudků vyvrátit. Při komunikaci a práci s dítětem bychom k němu měli přistupovat citlivě a s empatií. Neměli

bychom ani opomínat fakt, že ne vše, co dítěti předložíme, ho vždy bude bavit. Dítě s nadáním vyhledává činnosti, které jsou pro něj zajímavé a musí mu dávat nějaký smysl. Mechanickým učením pojmů u něj neuspějeme. Velice důležité v tomto případě je dítě správně a pravidelně motivovat a tím u něj podporovat jeho sebevědomí. Díky tomu se má dítě možnost neustále učit snadněji zvládat své emoce a rozvíjet schopnost sociálního kontaktu s vrstevníky, které je obzvlášť v předškolním věku důležité.

S touto kapitolou bude úzce souviset praktická část práce, v jejímž závěru se dočteme, zda se opravdu charakteristické povahové vlastnosti a rysy shodují nebo spíše rozcházejí s výzkumným souborem v této práci.

3 Nadané dítě a jeho socializace

Pojem socializace je složitý a trvalý proces, probíhající po celý život jedince. Na tento pojem je možné nahlížet z několika hledisek a neexistuje pro něj přímo jednotná definice. Z psychologického hlediska jde o vývoj člověka ve společenských podmínkách. Jedinec si tak osvojuje normy a hodnoty dané kultury. Dochází k začleňování do sociálních vztahů. Současně se z jedince vytváří samostatná a jedinečná osobnost, která si postupně formuje nové kvality a rozvíjí tak svoji individualitu. (Hříbková, 2009)

Podobně na pojem socializace nahlíží také další autoři, kteří jsou uvedeni společně s definicemi v následující podkapitole.

3.1 Proces socializace

Helus (2007) definuje pojem socializace jako proces utváření a vývoje člověka za působení sociálních vlivů a jeho vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy působí, vyrovnává se s nimi, podléhá jim nebo je tvořivě zvládá.

Podle Hewstone a Stroebe (2006) je socializace proces, při němž dochází k osvojování pravidel chování a utváření souboru názorů, hodnot i postojů s hlavním cílem, stát se plnohodnotným členem společnosti.

Kraus (2008), v souladu s předchozími autory nahlíží na socializaci jako na proces postupné přeměny člověka z biologické bytosti v bytost společenskou.

Souhrnně lze tedy socializaci popsat jako celoživotní začleňování jedince do společnosti, přičemž dochází k vzájemné interakci mezi jedincem a společností. Na základě obdobného členění mnoha autorů můžeme pojem socializace rozdělit do 3 hlavních typů.

1. Socializace primární

Dle Jandourka (2008), Procházky (2012) a Bartoníčkové (2009) se primární socializace odehrává v rodinném prostředí v době celého dětství a zasahuje i do období počátečního dospívání.

2. Socializace sekundární

K sekundární socializaci dochází v menších sociálních skupinách, nastupuje hlavně v období dospívání, kdy probíhá interakce s vrstevníky a jedinec se tak zapojuje do dění ve

škole. Dochází k ní i v období dospělosti, kdy jedinec například mění své zaměstnání nebo přichází do zcela nového prostředí. (Jandourek, 2008)

3. Socializace terciární

Terciární socializace pokračuje dále celým životem jedince. Pro Jandourka (2008) to znamená, dostát novým požadavkům ve změněné situaci. Bartoníčková (2009, s. 50) nahlíží na terciální socializaci jako na resocializaci, kdy ji popisuje jako „*Obnovení relativně harmonické adaptace ve vztahu ke společnosti nebo skupině.*“ Po celý život se člověk přizpůsobuje novým normám, hodnotám a na základě nich mění své chování. Přijímá nové sociální role a s tímto postavením si opět musí nalézt své místo ve společnosti, musí tedy dojít k resocializaci.

3.2 Nadané dítě a rodina

Rodina je primární sociální skupinou a tvoří vzorovou společnost, v níž dítě postupně získává základní vzorce chování, návyky a dovednosti, které dále ovlivňují jeho orientaci ve společnosti a především v interpersonálních vztazích. Dítě si po celou dobu vytváří vlastní pohled na svět, který souvisí s tím, jak mu rodiče předkládají realitu a jak dítě do této reality uvádějí. Při vzájemných interakcích tak dochází k jistému ovlivňování a to tím pádem může působit i na formování nadání u dítěte. (Martoch, Martochová Dudová, 2011)

Autorka Hříbková (2013) uvádí, že nejčastějšími podněcovateli pro vyšetření nadání u jejich dítěte jsou právě rodiče. Další vyšetření poté probíhá především v pedagogicko-psychologických poradnách. Za jednu ze základních identifikačních metod lze považovat pozorování dítěte v rozmanitých situacích, na jehož základě si rodiče vytvoří úsudky o talentu jejich dítěte. Protože rodiče s dítětem tráví nejvíce času a jsou s ním nejčastěji, je pochopitelné, že právě oni si jako první všimají různých projevů. Mezi tyto projevy řadíme především rozvoj intelektu, ale také zvláštnosti například v emocionalitě dítěte.

Výchova nadaného dítěte

Správná výchova a kvalitní rodinné prostředí tvoří předpoklad pro úspěšný vývoj a rozvoj každého, nejen nadaného dítěte.

Aby mělo nadané dítě možnost správně se rozvíjet v oblasti sociální a emoční, je velmi důležitá soudržnost rodiny, která se významně podílí na přizpůsobivosti. V rodinách s vysokou

soudržností mají nadané děti vyšší sebedůvěru, sebehodnocení a sníženou úroveň úzkosti. Aby se nadané dítě mohlo správně vyvíjet, je důležité plně akceptovat jeho osobnost, společné zájmy i zážitky. Rodiče by se měli zaměřit na pozitivní posilování, své dítě podporovat a důvěřovat mu v jeho schopnostech. Nadané děti bývají totiž velice citlivé a vnímavé a tak často postrádají pocit sounáležitosti a porozumění. Právě proto by rodič měl dítěti zajistit sociální i emocionální jistotu a vytvořit tak pro něj bezpečný domov. Partnerská, chápající, akceptující a otevřená komunikace se stává klíčovou v přístupu k nadaným dětem. Rodiče by se měli snažit vyhýbat příliš autoritativním a direktivním metodám, místo toho by měli v rámci výchovného působení dítě neustále pozitivně stimulovat. (Havigerová, Křováčková a kol. 2011)

Podle Laznibatové (2007) totiž správný postoj a přístup k dítěti přímo souvisí s jeho sebehodnocením, které je v jeho životě velmi důležitým faktorem.

Podobný názor má i Stehlíková (2018). Kromě tohoto postoje ale také zmiňuje, čeho by se rozhodně rodič dopouštět neměl. Jedná se o jakékoli fyzické tresty a psychickou manipulaci, zároveň by ale rodič neměl dítěti ustupovat, když vidí, že by to mohlo být v neprospěch dítěte. Takzvaně mu nastavit pevné a jasné hranice bez pocitů, že tímto přístupem může dítěti uškodit. Naopak by si rodiče měli uvědomit, že tak přispívají k hodnotnému rozvoji jejich dítěte.

Z praxe tedy můžeme shrnout několik základních bodů, které nadané dítě od svých rodičů potřebuje.

- Rodič nastaví láskyplné hranice
- Rodič dítě respektuje a bezpodmínečně přijímá takové, jaké je
- Rodič otevřeně a pravidelně s dítětem komunikuje
- Rodič dává dítěti dostatečný prostor pro samostatnost
- Rodič tráví s dítětem čas, nabízí mu společné aktivity
- Rodič s dítětem jedná bez nátlaku, manipulace a ponižování
- Rodič dítě podporuje v osobnostním rozvoji a projevuje mu důvěru
- Rodič dítě neponižuje ani ve vztahu s jeho sourozenci (Stehlíková, 2018)

Nadané dítě a sourozenecké vztahy

Přestože základ rodiny tvoří především vztahy mezi rodiči a dětmi, nesmíme zapomínat na důležitost sourozeneckých vztahů. Vztahy mezi sourozenci bývají různé. Někteří sourozenci si vzájemně napomáhají uskutečňovat a podporovat své úmysly, jindy ovšem mohou tyto cíle narušovat. (Čáp, 1997)

Přestože sourozenci spolu vyrůstají ve stejném rodinném prostředí, na každého z nich působí rodina rozdílně. Každé dítě je totiž jiné a můžeme mezi nimi nacházet různé odlišnosti, ať už jde o věk, vlastnosti jejich osobnosti, pohlaví, úroveň jejich inteligence. Rodiče na každé dítě mohou mít jiná očekávání, jednomu sourozenci mohou věnovat více pozornosti, druhému méně. Rozdílné působení rodinné výchovy může mít za důsledek, že se někteří sourozenci budou vzájemně lišit více, než bychom mohli čekat z genetických rozdílů (Vágnerová, 2012)

Ve většině případů bylo zjištěno, že nadané děti pocházejí z rodin s dvěma, maximálně třemi dětmi. (Tuttle in Portešová 2018) uvádí, že záleží i na tom, které dítě je prvorozené. Častěji tak dochází k sourozenecké rivalitě v případě, kdy je nadání zjištěno u druhorozeného dítěte, zatímco prvorozené dítě nadané není. Ve starších publikacích o nadaných dětech autoři zdůrazňovali, že nadané dítě se většinou rodí jako první (Simonton, 1986 in Hříbková, 2013). Laznibatová in Hříbková (2013) tuto skutečnost vysvětlovala tím, že prvorozené dítě získává od rodičů více genetických dispozic než jeho mladší sourozenci.

Prvorozené děti, u nichž bylo identifikováno nadání, jsou zpravidla se svými sourozenci v blízkém a kladném vztahu, naopak děti druhorozené zažívají se sourozenci více problémů. (Ballering a Koch in Portešová, 2018).

Důležité je také zhodnotit, jestli nemůžeme považovat za nadané i sourozence dětí s potvrzeným nadáním, protože pokud už v rodině jedno takové dítě je, sourozenci se často jeho úrovni inteligence výrazně přibližují. (Silverman, 1988 in Portešová, 2018).

V opačném případě, kdy tito sourozenci nebyli označeni za nadané děti, přesto mají podobně vysokou úroveň inteligence, u nich může dojít k podávání horších výkonů. (Webb a kol., 1982 in Portešová, 2018).

Rozvíjení nadaných dětí v rodinném prostředí

Důležitost a vliv domácího prostředí na rozvoj osobnosti dítěte, včetně vývoje jeho inteligence, jsou všeobecně známé. Zájem o rodinné prostředí nadaného dítěte a činitelů, kteří ovlivňují jeho vývoj, se stále zvyšuje.

V dnešní době už je rodičům přístupné množství publikací, kterými se mohou inspirovat při výběru vhodných činností, které jsou zaměřeny na rozvíjení a obohacování vzájemné interakce v domácím prostředí. Současně je potřeba myslet na korigování činností tak, aby dítě mělo prostor pro relaxaci nebo aby dítě netrávilo příliš mnoho času u médií, což někdy bývá pro rodiče pohodlnější. Mnoho z rodičů nadaných jedinců zdůrazňuje, že nemají ani chvíli

volného času, protože jsou plně zaměstnáváni neustálou zvědavostí a energií svých dětí. (Laznibatová in Hříbková, 2013).

Hříbková (2013) také uvádí, že jednou z možností, jak rozvíjet nadání u dítěte, je vytvářet pestrý rodinný program v podobě společných sportovních aktivit, kulturních zážitků, návštěv poznávacích institucí a akcí. Rodina tak kromě umožňování dítěti seznamovat se s novými oblastmi činností a získávání nových dovedností a vědomostí, také významně přispívá k vyhranění jeho budoucích zájmů.

3.3 Nadané dítě a vztahy s vrstevníky

Je známo, že nadané dítě má „dospělejší“ zájmy než jeho vrstevníci, to má za důsledek těžkosti v hledání kamarádů, ve stejných vrstevnických skupinách, tak i mezi o něco staršími dětmi. Dochází k tomu, že dítě neví, jak s ostatními, stejně starými dětmi komunikovat, často pro rozdílnost svých zájmů. Ve třídě může docházet k odmítavým postojům, kvůli charakteristickým rysům nadaného dítěte, jako je například snaha neustále organizovat a snaha o systematickosti. Vrstevníci tak mohou vnímat dítě jako příliš panovačné a kvůli tomu ho nechtějí přijmout mezi sebe. Pro učitele je dobré, aby dítěti poskytovali možnost zkoušet si různé role v týmových hrách, ne jen roli vůdčí a rozvíjet tak kompetence související s komunikací a vzájemnou spoluprací. Také by měli nadané dítě podporovat, ale zároveň se vyhýbat upřednostňování před ostatními dětmi, i to by mohlo narušovat vzájemné vztahy. Důležitý je také samotný přístup dítěte ke své výjimečnosti, ten totiž ovlivňuje jeho budoucí rozvoj i vztahy s kamarády. Pokud dochází k opakovanému odmítání ze strany vrstevníků, dítě tak na svůj talent může začít nahlížet jako na handicap, což často vede k tomu, že dítě začne skrývat své schopnosti a záměrně tak bude tíhnout k průměrnosti, aby se tolik nelišilo od svého kolektivu. Přistupujme tedy k nadaným dětem s ohledem na kolektiv, jehož jsou součástí. Významně se tak zasloužíme o jejich vývoj v této oblasti²

4 Nadané dítě v předškolním zařízení

V této kapitole se budeme věnovat především dětem předškolního věku. Laznibatová (2001) totiž poukazuje na včasnost identifikace nadání v co nejnižším možném věku dítěte.

---

² HRDLIČKOVÁ, Lucie. Specifika vztahů nadaných dětí s jejich vrstevníky a význam těchto vztahů pro sociální vývoj. *Metodický portál: Články* [online]. Cit. 26.5.2021. Dostupný z WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/18711/SPECIFIKA-VZTAHU-NADANYCH-DETI-S-JEJICH-VRSTEVNIKY-A-VYZNAM-TECHTO-VZTAHU-PRO-SOCIALNI-VYVOJ.html>>. ISSN 1802-4785.

Zaměříme se také na nezbytnou spolupráci institucí a rodiny, na jejich vzdělávání, správné principy práce s těmito dětmi a na jejich identifikaci.

Pokud mluvíme o dětech s nadáním, můžeme říci, že se jedná o jedince, kteří jsou celkově výkonnější, mají rychlejší tempo práce a pracuje se jim lépe než jejich vrstevníkům. V současné době jsou nadané děti pokládány za děti se speciálními vzdělávacími potřebami, proto je třeba poskytovat jim přijatelné podmínky v takové míře, aby mohly neustále rozvíjet svůj potenciál. Učitel by měl zajistit, aby Výchovně – vzdělávací proces byl dostatečně pružný, neměl by opomenout ani nabídku rozmanitých možností a dále tak rozvíjet talent u dítěte. Důraz je kladen především na respektování specifických zájmů a individuálních potřeb nadaného dítěte. (Havigerová, Křováčková a kol. 2011)

4.1 Spolupráce rodičů a mateřské školy

Nezbytnou podmínkou všestranného rozvoje dítěte a efektivní výuky je spolupráce pedagogických pracovníků a rodičů. Díky správně nastavené vzájemné spolupráci a efektivní komunikaci, dochází ke zvyšování výkonnosti u nadaných dětí. Rodiče i pedagogové získávají průběžné informace o zájmech, emocionálním a motivačním nastavení i o práci dítěte. Velmi důležité je, aby rodiče respektovali doporučení, která od pedagoga dostanou a aby využívali těchto námětů i v domácím prostředí. Současně by měl pedagog akceptovat názory rodičů a snažit se je věnit do každodenního styku s dítětem. Rodiče díky vzájemné spolupráci získají přehled o tom, jak pomoci dítěti zvládat požadavky školy, které jsou pro něj obtížné, a pedagog díky zpětné vazbě získává možnosti pro zkvalitnění výuky. (Campbell in Havigerová, Křováčková a kol., 2011).

Autoři Fořtík a Fořtíková (2007) uvádí, že kromě spolupráce s pedagogem by rodina měla spolupracovat také s poradenskými pracovníky. Při vhodné spolupráci instituce, poradenských zařízení a rodiny tak bude možné pro dítě vytvořit příhodný výchovně – vzdělávací systém, který bude dítě provázet až do jeho dospělosti.

4.2 Podpůrná opatření pro nadané děti v předškolním zařízení

Každá mateřská škola má povinnost při tvorbě ŠVP a při jeho realizaci vytvořit co nejlepší podmínky, a zajistit tak co největší využití potenciálu všech dětí, ne jen dětí nadaných.

Velký důraz je kladen na to, aby pedagogové přistupovali ke každému dítěti podle jeho individuálních možností a potřeb. V předškolním věku je identifikace potencionálně nadaného dítěte od dítěte s urychleným vývojem obtížná, protože dítě si v tomto období prochází nerovnoměrným a skokovým vývojem. U dítěte s nadáním však musí docházet k rozvíjení a podporování jeho talentu. Na tento fakt se váže další z povinností mateřské školy, kdy zajišťuje realizaci všech stanovených podpůrných opatření v rozsahu od prvního do čtvrtého stupně podpory. Prvním stupněm podpůrného opatření rozumíme plán pedagogické podpory. Tento plán je naprosto v kompetenci příslušné školy. Při uplatňování těchto podpůrných opatření se pedagogičtí pracovníci řídí vyhláškou č. 27/2016 Sb. O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Podle naší legislativní úpravy dítě, které je posouzeno jako nadané, ať už rodiči, pedagogy či jinými osobami, má podstoupit vyšetření v příslušné pedagogicko-psychologické poradně. Na základě psychologického vyšetření tak dojde k identifikaci a potvrzení druhu nadání. (Hříbková, 2009).

U dítěte předškolního věku lze identifikovat dva typy nadání. První z nich je nadaný žák, druhý z nich je mimořádně nadaný žák, přičemž ten má právo na vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. IVP pro mimořádně nadané žáky vychází ze školního vzdělávacího programu konkrétní mateřské školy, do které dítě dochází. Při tvorbě IVP je nezbytný souhlas zákonných zástupců dítěte a vyjádření školského poradenského zařízení. Na jeho tvorbě se poté podílí pedagogičtí pracovníci, kteří s dítětem přichází do každodenního kontaktu.³

Identifikace nadaných dětí v předškolním zařízení

Pro každou věkovou skupinu jsou využívány jiné metody. Identifikace nadání u dětí předškolního věku se tak liší od identifikace u dětí mladšího školního věku. Díky včasnému rozpoznání nadání, které je klíčové pro budoucí kvalitu vzdělávání nadaného jedince, se dítě může lépe zapojit do běžného vzdělávacího proudu. (Fořtíková, 2009)

Této identifikaci nadání u dětí předškolního věku se věnovalo a stále věnuje mnoho autorů. Můžeme zmínit například Dočkala (2005), Laznibatovou (2001), Hříbkovou (2013) a další.

---

³ Metodický portál RVP.cz. [online]. Cit. 26.5.2021. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=12153>

Laznibatová (2001) například uvádí, že včasná identifikace, zajišťuje nadaným jedincům možnost vzdělávat se podle svých individuálních potřeb. V současnosti již víme, že pokud je nadání u dítěte odhaleno až ve starším školním věku nebo dokonce na střední škole, tak už je velmi pozdě.

Podle Gillernové, Mertina a kol. (2010) platí obecná zásada, která udává, že je vhodné při práci s dítětem využívat co největší počet metod za spolupráce a podílení se co nejvíce osob. Například se jedná o rodiče, učitele v mateřských školách, dětského psychologa i pediatra, což nám umožní získat co nejkomplexnější pohled na dítě.

Hříbková (2013) zmiňuje, že učitelé mateřských škol mají možnost využívat široký rejstřík metod určených pro identifikaci, za pozorování potencionálně nadaného dítěte ve vrstevnické skupině, oproti rodičům v domácím prostředí dítěte. Díky včasnému rozpoznání mohou pedagogové kompenzovat možný nezáměr o rozvoj talentu ze strany rodičů. Autorka zmiňuje metodu pozorování dítěte při provádění standartních činností. Podle ní jde o nejvhodnější metodu pro předškolní věk dětí. Metoda pozorování má stanovená svá pravidla, zaměřuje se na činnosti týkající se intelektu, matematiky, čtení, vědy, psychomotoriky, také na vedení druhých a na uměleckou oblast. U každé z těchto oblastí zadá učitel dítěti jeden úkol, k němuž dítě dostane vhodné pomůcky pro řešení. Učitel se dále řídí podle jasně stanovených kritérií pro hodnocení.

Podle Dočkala (2005) se nadaný jedinec předčasně zajímá o věci a činnosti, o které se zajímají zpravidla starší děti, zatímco jeho vrstevníci o tyto činnosti většinou neprojevují zájem. V předškolním věku má nadané dítě velmi dobře vyvinutou složku paměti a rychle se učí novým věcem. Zpravidla nemívá problém udržet pozornost po dostatečně dlouhou dobu, avšak činnost pro dítě musí být dostatečně zajímavá. Velmi brzy se začíná zajímat o čísla a počítání, zanedlouho se u něj rozvíjí i schopnost čtení, která mu umožňuje zjišťovat si informace z různých zdrojů, o které se samo zajímá.

Jedním z problémů nadaných jedinců se stává jejich vývojová nevyrovnanost. Hříbková (2013) ji vysvětluje jako nepoměr jednotlivých osobnostních složek dítěte. Autorka uvedla 4 příklady těchto vývojových disproporcí.

První typ se týká otázky disproporce mezi intelektem a psychomotorikou dítěte. Daleko lépe rozpoznatelná je v prostředí školy. Zaznamenat ji však můžeme již u dětí v předškolním věku. Tato nevyrovnanost se projevuje rychlým nástupem čtení, oproti tomu u dítěte nastává problém při grafomotorických činnostech.

Druhým typem je tzv. intelektově emocionální nevyrovnanost, kdy se jedná o disproporci mezi emocionálním a intelektuálním vývojem dítěte, která se může projevat například strachem ze samoty, závislostí na matce nebo strachem ze tmy. Těchto disproporcí si dle autorky můžeme velmi dobře všimnout již v předškolním věku.

Třetí typ můžeme označit jako intelektově verbální disproporci. V tomto případě jde o rozdíl mezi tím, co chce dítě vyjádřit a tím, jak skutečně dokáže vyjádřit své myšlenky, přání a touhy.

Čtvrtou základní nevyrovnaností ve vývoji je intelektově sociální disproporce, u které si lze všimnout velkých rozdílů v sociálních projevech dítěte a v jeho rozumových schopnostech. Těmito projevy se chování dítěte podobá spíše projevům dětí mladšího věku. U těchto dětí tak může vyvstávat potřeba vyhledávání kontaktu se staršími jedinci.

4.3 Edukace a pedagogická práce s nadaným dítětem

Vzdělávání nadaných dětí je uvedeno v rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní výchovu. Legislativně je zakotveno ve školském zákoně 561/2004 Sb. §16, odst.3 a ve vyhlášce č.27/2016 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

Velmi důležitý faktor pro rozvoj nadání je přiměřená stimulace z okolí. Při aktivní pedagogické práci by měly být přítomny předměty vyvolávající přirozenou dětskou zvědavost. Jedná se například o knihy, hudební nástroje, přístroje. Nesmíme však zapomínat na to, že každé dítě, výjimkou není ani dítě nadané, má potřebu mít volný čas jen samo pro sebe, svůj odpočinek a relaxaci. Mezi vhodné způsoby, jak s dítětem vyplnit volný čas patří návštěvy muzeí, divadel, sportovních aktivit atp. Rodič by měl ale myslet na věk dítěte a výběr těchto aktivit mu přizpůsobit.

Za přílišnou stimulaci můžeme označit nadměrné zahlcování dítěte různými materiály a neustálé vystavování dítěte tlaku, aby bylo stále lepší a dosahovalo tak lepších výkonů. K této stimulaci velice často dochází v rodinách se ctižádostivými rodiči. (Monks, Ypenburg, 2002).

Naopak při nedostatečné stimulaci se dobře nerozvíjí potenciál u dítěte. Nadané děti mohou ze svých předpokladů získávat potřebné vědomosti a zkušenosti. Oproti vrstevníkům mají tyto děti výhodu, protože dokáží využít všech možností, které jim jejich potenciál nabízí. (Vágnerová, 2002).

Obecné principy při práci s nadaným dítětem

V současné době je vzdělávacím institucím doporučováno využívat tyto obecné principy, které zpracovali autoři Fořtík a Fořtíková, 2007, Hříbková, 2009 in Havigerová, Křováčková a kol, 2011):

- Neautoritativní styl komunikace. Na přílišnou autoritu ve výchově, vzdělání a komunikaci totiž dítě nahlíží jako na osobní křivdu. U dítěte hrozí obrana útokem nebo úplné uzavření se do sebe.
- Pozorné naslouchání. Respektujme a naslouchejme nadaným dětem.
- Nenutit nadané děti do činností. Mohli bychom tím zničit přirozenou touhu dítěte objevovat a samostatně se projevovat.
- Společné hodnocení činností. Díky tomu může dítě přijít na to, že kritika se může stát velmi pozitivním faktorem v rozvoji dítěte. Nadané děti totiž bývají na kritiku velice citlivé.
- Realistická očekávání. Příliš nízká i nadměrná očekávání mohou dítěti uškodit a frustrovat ho.

Rozvíjení potenciálu nadaných dětí v předškolním zařízení

Nesmíme zapomenout na důležitost rozvíjení nadání. Autoři Havigerová, Křováčková a kol, (2011) Doporučují tyto metody, které je však možné užívat i při práci s ostatními dětmi. Někdy je ale potřeba metody poupravit nebo zvolit snazší variantu.

Při rozvoji dítěte předškolního věku bychom se měli zaměřit především na emocionální a osobnostní charakteristiky, protože právě v tomto období jsou pokládány základy osobnosti, které se stávají neměnnými. Do určité doby je však možné jejich obměňování. Stejně tak důležitý je i intelektový potenciál. Učitel by se měl zaměřovat především na rozvoj volných vlastností, pozitivního myšlení a dovedností sociálních. Mělo by také docházet k všestrannému rozvoji znalostí a dovedností za pomoci vhodných programů rozšiřujících všeobecný rozhled a prohlubujících již získaných znalostí. Vhodné je rozvíjet také slabé stránky dítěte a ne jen ty silné. Při rozvoji dítěte se snažíme využít všech příležitostí. Například můžeme dítěti vybírat složitější úlohy nebo úlohy s více možnostmi řešení, díky kterým dítě získá prostor pro projevení vlastní kreativity.

Výběr vhodných úkolů pro nadané děti v předškolním zařízení

Při výběru vhodných úloh pro nadané děti je potřeba, aby měl učitel stále na mysli, že bude pravděpodobně pracovat s celou dětskou skupinou, v níž ne každé dítě dokáže splnit i nejobtížnější variantu úkolu. Proto je doporučeno řídit se těmito postupy:

Pedagog by při své práci s dětmi vybírat spíše komplexnější úkoly než úkoly úzce zaměřené. To znamená, že úkoly by měly být zaměřeny na více oblastí osobnosti a ne jen např. na pohybové schopnosti. Dále by měl učitel zařazovat takové úkoly, ve kterých kdykoli může zvýšit nebo snížit obtížnost a průběžně si zaznamenává problémy a neočekávané reakce dětí, což příště umožní úpravu činností a jejich opakované zařazení mezi vzdělávací aktivity. Učitel by se měl snažit také o začlenění kooperativních i kompetitivních činností. Díky vyváženosti aktivit, při kterých musí děti vzájemně spolupracovat i projevit svoji soutěživost se tak velice dobře rozvíjí sociální potřeby dětí.

Praktická část

5 Praktická část

5.1 Charakteristika výzkumné části

V praktické části bakalářské práce jsme zvolili metodu případové studie, která je kvalitativního charakteru. Kazuistika je v tomto případě zaměřena na jedno konkrétní dítě předškolního věku s identifikovaným mimořádným nadáním, po návštěvě pedagogicko-psychologické poradny a klinické psychologičky. K realizaci případové studie bylo využito dalších metod – polostrukturovaného rozhovoru a dlouhodobého pozorování.

Hlavním úkolem teoretické části je seznámení se s problematikou nadání, což se v dnešní době stává stále diskutovanější oblastí. Dále seznámení se s charakteristickými znaky nadaného dítěte, průběhem jeho socializace a také pedagogickým přístupem při vzdělávání těchto dětí v mateřských školách. Tyto teoretické poznatky lze využít jak v pedagogické v praxi, tak v rodinném prostředí k tomu, abychom snadněji dokázali rozpoznat nadání u dítěte a to tak dostalo možnost vzdělávat se podle svých individuálních potřeb a nepotlačovat tak svůj potenciál. V praktické části pak usilujeme o vytvoření komplexního obrazu výchovně vzdělávací reality u dítěte s nadáním předškolního věku v praxi. Prostřednictvím kazuistické studie chceme nastínit některé dílčí aspekty této problematiky u konkrétního účastníka a porovnat je s teoretickými poznatky.

5.2 Cíl výzkumné části

V praktické části, na základě zvolených metod, blíže popisujeme a analyzujeme situaci nadaného dítěte v předškolním věku. Hlavním cílem výzkumu je podrobněji nahlédnout na problematiku nadání. Také se zaměřit na to, jak nadané děti na svět nahlíží a dostat tak možnost více jim porozumět. Také si ověříme, zda se teoretické poznatky liší nebo shodují s praxí. Snažili jsme se zjistit specifické projevy nadaného dítěte a jak na výchovně - vzdělávací práci s tímto dítětem nahlíží učitelky v mateřské škole. Také, jak se nadané dítě projevuje v rodinném prostředí. Tato práce by mohla pomoci dalším rodičům či pedagogům při identifikaci nadání u dětí pohybujících se v jejich okolí. K dosažení stanoveného cíle výzkumné části nám lépe pomohou konkrétní otázky, na které si díky provedenému výzkumu odpovíme v diskuzi.

- „Jaké jsou charakteristiky vývoje chlapce s nadáním v předškolním věku?“
- „Jaký pohled na nadání dítěte z úhlu pedagoga, asistenta pedagoga a rodiče?“
- „Které aspekty vývoje dítěte s nadáním považují jednotliví aktéři výchovně vzdělávacího procesu za důležité?“

5.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumným vzorkem pro sestavení případové studie se stal šestiletý chlapec, pocházející z úplné rodiny. Matka i otec mají vysokoškolské vzdělání. U chlapce je diagnostikováno matematicko – logické mimořádné nadání. Chlapec dochází do soukromé anglické mateřské školy, do které nastoupil ve třech letech a nyní plní předškolní vzdělávání. Mateřská škola je pouze jednotřídní s heterogenním složením dětí ve věku od 2 do 6 let. Maximální počet dětí ve třídě je 19 a vždy jsou přítomni minimálně 2 pedagogičtí pracovníci.

Údaje o dítěti byly získány na základě osobního pozorování a uskutečněných tří rozhovorů. Nejprve s matkou chlapce, poté s učitelkou z mateřské školy a s asistentkou pedagoga z této mateřské školy. Vzhledem k citlivým údajům, které kazuistika osahuje, nezmiňuji v práci jméno chlapce ani název organizace.

5.4 Charakteristika používaných metod

KAZUISTIKA

Slovo kazuistika pochází z latinského slova Casus (případ). Díky kazuistice neboli případové studii je možné zkoumat jeden nebo několik málo případů, vyvozovat a získat tak velké množství dat. Kazuistiky se využívají především v psychologii, lékařství, sociologii, či v pedagogickém výzkumu.

Dle Jandourka (2001, str. 121) jde o „Popis konkrétního případu, jeho aktuálního stavu i historie. Dříve byla využívána v morální teologii jako sbírka modelových případů, později v lékařství, psychologii a právu.“

V pedagogické, slovníku lze nalézt definici: „výzkumná metoda v empirickém pedagogickém výzkumu, při níž je zkoumání podroben jednotlivý případ (například žák, malá skupina žáků, jednotlivá třída, škola apod). Detailně popsán a vysvětlován, takže se dochází k takovému typu objasnění, jehož při zkoumání týchž objektů v hromadném souboru nelze dosáhnout. Výhodou metody je možnost hlubokého poznání podstaty případu. Nevýhodou omezenost zobecnitelnosti výsledků“. (Mareš, Průcha, Walterová, 2001, str. 188).

Souhrnně tedy můžeme říci, že hlavním smyslem kazuistiky je detailní zkoumání a popis jednotlivého případu. Díky blízkému kontaktu s konkrétním dítětem máme možnost na

základě pozorování a výpovědí jeho nejbližšího okolí zpracovat a analyzovat výsledky. Z tohoto důvodu byla případová studie zvolena pro výzkumnou část bakalářské práce.

ROZHOVOR

Ke sběru dat byla využita metoda částečně strukturovaného rozhovoru. Při rozhovoru lze jít značně do hloubky tématu, současně jsou dodržovány předepsané osnovy, což má vliv na přehlednost rozhovorů. Respondenti tak měli možnost volně mluvit o tématu k daným otázkám. Během rozhovoru dochází k osobnímu kontaktu s respondenty, což umožňuje lépe odhalovat i detailní informace a dle potřeby lze otázky vést jiným směrem. Nejprve proběhl rozhovor s matkou nadaného dítěte a poté zvláště s učitelkou a s asistentkou pedagoga, které jsou s chlapcem v každodenním kontaktu. Rozhovory probíhaly ve třídě mateřské školy. Pro nás všechny to tedy bylo klidné a známé prostředí. Doplnující otázky byly pokládány v průběhu jednotlivých rozhovorů.

Dle Hendla (2005) lze využít a shrnout vhodný postup k vytvoření návodu a správné přípravy k rozhovoru. Tento postup shrnul do 4 bodů:

1. Důležité je navrhnout obecné téma, dále si připravit jednotlivá podtémata a okruhy otázek, na které se chceme respondentů ptát.
2. Poté si logicky uspořádat daná témata podle důležitosti. Podle Hendla je lepší se citlivým tématům věnovat až ke konci rozhovoru.
3. Tazatel by si měl promyslet pořadí a formulaci kladených otázek.
4. Dopředu by měly být promyšlené i navazující, hloubkové otázky.

Konkrétní otázky použité při rozhovoru s matkou:

- Jaký druh nadání je u dítěte diagnostikován a kdo ho diagnostikoval?
- Kdy jste si nadání u dítěte všimli?
- Projevoval se chlapec zvláště už od narození, od nízkého věku?
- Projevují se u chlapce nějaké charakteristické znaky nadání?
- Objevují se u chlapce i nějaké negativní projevy chování?
- Věnujete se práci s dítětem i doma?
- Má dítě nějaké specifické zájmy, koníčky?
- Navštěvuje dítě nějaký zájmový kroužek, kde se jeho nadání rozvíjí?

- Má chlapec nějaké sourozence?
- Jak se svými sourozenci vychází?
- Všimli jste si nějakých projevů nadání i u chlapcových sourozenců?

Otázky z jednotlivých oblastí z pohledu pedagogické diagnostiky:

- Jak se chlapec projevuje v sebeobsluze? (-hygiena, oblékání, stolování)
- Jak se chlapec projevuje v oblasti Hrubé motoriky? (- chůze, skoky, pohyb)
- Jak se chlapec projevuje v jemné motorice? (- manipulace s předměty, úchop, stříhání, hmat, spontánní kresba)
- Jak se chlapec projevuje v oblasti grafomotoriky? (- čáry, oblouky, vlnky...)
- Jak se chlapec projevuje ve zrakovém vnímání a paměti? (zrakové rozlišování, analýza, syntéza, paměť)
- Jak se chlapec projevuje ve sluchovém vnímání a paměti? (analýza, syntéza, paměť, naslouchání, rytmus)
- Jak se chlapec projevuje ve vnímání času? (hodiny, měsíce, roční období, orientace ve dne)
- Jak se chlapec projevuje v oblasti komunikace, řeči? (výslovnost, čtení, úroveň komunikace s autoritou, vrstevníky)
- Jak se u chlapce projevují matematické představy? (porovnávání, počty, třídění, řazení, tvary, množství)
- Jak se chlapec projevuje ve hře? (oblíbená hra, udržení pozornosti, akceptace pravidel, vyrovnávání se s prohrou)
- Jak se projevuje v emocionálně sociální oblasti? (vztahy mezi vrstevníky a se sourozenci, řešení konfliktů, kooperativní učení, akceptace autority, sebehodnocení, sebeovládání, zapojování do her a činností, zvládání společenských norem)
- Jak se chlapec projevuje v anglickém jazyce? (dochází do anglické MŠ)

5.5 Případová studie chlapce

Na základě sesbíraných dat od respondentů a z vlastního pozorování při práci s dítětem jsme získali dostatečné množství informací k vytvoření kazuistiky a k analýze dílčích aspektů výzkumného souboru.

Pohlaví: chlapec

Datum záznamu: 8.4.2021

Věk dítěte v době záznamu: 6 let, 3 měsíce.

Rodinná anamnéza:

Chlapec pochází z úplné rodiny, z bezpečného prostředí. Je prvorozený a má jednu mladší sestru. Do blízké rodiny patří i prarodiče z otcovy strany. Oba rodiče mají vysokoškolské vzdělání v oblasti ekonomie. V tomto sektoru i oba rodiče pracují. Otec i matka s dětmi tráví mnoho času, věnují se jim. Jednou za čas tráví děti u svých prarodičů. Matka se rozvíjení nadání u chlapce věnuje o něco více než otec, z důvodu stejné diagnózy. Rodiče se o vývoj chlapce velmi zajímají, bez problémů spolupracují s Mateřskou školou, do které chlapec dochází.

Osobní anamnéza:

Chlapec je narozen v roce 2015, jako prvorozený. Současná chlapcova diagnóza zní: Mimořádné nadání v oblasti matematicko – logické. Podle výsledků práce odborníků s dítětem chlapcovo IQ dosahuje hodnoty 145. Již od kojeneckého věku se u chlapce projevovaly charakteristické rysy pro nadání. Již před prvním rokem šlo o velmi aktivní a zvědavé dítě, velice brzy se začal zajímat o okolí. Matka zmínila, že mu neustále musela přidávat nové podněty a měnit hračky nad postýlkou. Později už chlapci nestačilo jen se batolit, chtěl na předměty dosáhnout, sám si je brát. Díky tomu začal již v 7 měsících chodit, v 10 měsících už běhal, aby mu žádné nové podněty neutekly.

Nadání a jeho diagnostika:

Chlapcovo nadání se nejvýrazněji projevuje v oblasti matematicko – logické a v oblasti jazykové – konkrétně cizích jazyků. Matka tvrdí, že ale chlapcovo nadání vnímá prakticky ve všech oblastech. Matka z pozorování chlapce usoudila, že s největší pravděpodobností zdědil vysokou inteligenci a nadání právě po ní a tak se rozhodla již před 3. rokem navštívit pedagogicko-psychologickou poradnu, která jako první nadání u chlapce potvrdila. Poté se

rozhodla kontaktovat Moniku Stehlíkovou, která se talentovanými dětmi zabývá, následně bylo chlapcovo nadání konzultováno i s klinickou psycholožkou.

Psychomotorický vývoj:

S věkem samozřejmě chlapcova zvědavost roste, neustále se zabývá otázkami Proč a jak. Vše ho zajímá a chce znát odpovědi. Někdy se spokojí jen s krátkou odpovědí, jindy ji chce vysvětlit více do hloubky. Ptá se na věci, které ostatní děti jeho věku ještě nezajímají. Chlapec se zajímá o velké množství oblastí od evoluce, přes vesmír, fyziku, chemii, matematiku až po umění. Matka i pedagogičtí pracovníci se shodují v tom, že jeho mozek dokáže pojmout velké množství informací, které jsou ukládány do jeho dlouhodobé paměti. Chlapcovi je tak stačí slyšet jednou, příště už si je pamatuje. Musí však o dané informace projevovat zájem. Pokud se jedná pro něj o neatraktivní informace, tak se o ně dále nezajímá. Běžně se zabývá učivem z prvního stupně základní školy. Velice rád počítá a zabývá se čísly. Baví ho neustále získávat nové informace ohledně složitějších početních operací. Většinou stačí, aby chlapci kdokoliv z jeho okolí něco ukázal, a on už si pojem zapamatuje a umí ho dále používat. Velikou výhodou všichni respondenti spatřují i v tom, že chlapec od 3 let věku dochází do anglické mateřské školy, kde výuka a program pro děti probíhá v anglickém jazyce. Při nástupu do MŠ se chlapec velmi rychle zorientoval a netrvalo dlouho, už používal anglická slovíčka, dokázal mluvenému jazyku i porozumět. Ve 4 letech už anglická slova uměl přečíst. Nyní ve svých 6 letech je chlapec na úrovni minimálně prvního stupně základní školy, s dospělými dokáže vést konverzaci v cizím jazyce. Co se týče obsahové stránky řeči, tak z uvedených výpovědí vyplývá, že chlapec je na tom velmi dobře. Chlapec neměl a nemá problémy s výslovností ani s gramatikou. V podstatě úroveň jeho komunikace odpovídá dítěti o několik let staršímu.

Chlapcovy smysly také fungují velice dobře. Má cit pro hudbu, rytmus. Ve sluchovém i zrakovém rozlišování je na tom také velice dobře.

Z pohledu matky je její syn chytřejší než ona sama a lidé v jeho okolí. Jeho rozumovou oblast matka shrnula slovy: „Každej den mě něčím překvapí. A potom přijdu a na tu jeho hlavu mu dám pusku, protože to je fakt neuvěřitelný.“ Samozřejmě se ale stává, že při běžných činnostech se chlapec nudí. V mateřské škole často můžeme slyšet větu „mě to nebaví“. Důležité je chlapci nabízet různé aktivity, které ho zaujmou. Psycholožka ale příkládá důležitost také tomu, aby byl chlapec veden a podporován i v dokončování činností, které ho nebaví, protože ne vždy dostane v životě příležitost k tomu, aby dělal jen to, co ho baví a co mu jde.

Chlapec je velký perfekcionista, dost dbá na vzhled. Konkrétně u jídla a oblékání je to problém. V domácím prostředí chlapec jí jen vybrané potraviny, které mu rodiče připravují, aby

jím snědl vůbec něco. V mateřské škole je to s jídlem poněkud složitější. Když měl chlapec 3 roky, jedl alespoň přílohy – knedlíky, těstoviny, rýži. Těch se ale nesměla dotýkat omáčka ani maso. S přibývajícím věkem se vybióravost v jídle ještě zhoršuje. To, co mu předtím chutnalo mu najednou už nechutná a výběr jídel, které chlapec sní, se ještě zmenšil.

Co se týče jemné a hrubé motoriky, tak chlapec se raději věnuje hrubomotorickým činnostem. Vyhledává pohyb a má radost z pohybu. V podstatě můžeme říct, že chlapci jde všechno, do čeho se s chutí pustí. Asistentka pedagoga uvedla, že: „Má rád zdolávání překážek a nových výzev. Nikdy jsem neviděla, že by měl jako problém i že by nemohl něco přeskočit nebo nevěděl, jak má něco podlízat nebo právě jak pohyb napodobit.“

Z jemnomotorických činností se chlapec rád věnuje šití a provlékání. U chlapce je dominantní jeho levá ruka, úchop tužky je stále nedokonalý. Kreslení až tak moc nevyhledává. Raději si sedne k nějakému vyrábění předmětů v tvrdého papíru, kartonů... V mladším věku se moc rád zabýval psaním písmen a slov. V současné době ale pro něj není psaní ani kreslení nic atraktivního, protože už tuto oblast dobře ovládá. Učitelka na jeho schopnost psaní nahlíží takto: „Psaní pro něj není vzácná činnost, ale spíš už něco otravného, co dávno umí a zná.“ Když si ale hraje s dětmi, rád jim ukazuje, že už umí všechna písmenka a snaží se je učit. Užívá si pocitu, že je ve spoustě věcí napřed ve srovnání s jeho vrstevníky.

Socializace:

Při nástupu do Mateřské školy chlapec neměl problémy s adaptací. Občas byl plačtivý, ale velmi rychle si na prostředí MŠ zvykl. Již od nástupu vyhledával kontakt se staršími dětmi a chtěl hrát složitější hry než jeho vrstevníci. Chlapec je hodně společenský a extrovertní. Rozhodně to není jedno z těch dětí, které vyhledává samotu. Snaží se o vytváření pevných přátelských vztahů. Nyní je ve třídě jeden z nejstarších. Učitelka říká, že pokud si má chlapec hrát s mladšími dětmi, tak se velice často snižuje a začne se předvádět, vymýšlet si smyšlená slova, protože vidí, že to děti zaujme. Zároveň má chlapec moc rád, když může bavit své okolí. „Je to takový bavič se smyslem pro humor. Ale když by to byla vyloženě nějaká legrace vůči němu tak to by nepřijal úplně lehce a dotklo by se ho to.“ Dodala učitelka.

Matka má možnost pozorovat chlapce i při kontaktu s cizími dětmi. Chlapec v podstatě moc kamarádů nemá, vzor má ve svých starších bratrancích, ale matka chlapcovu sociální oblast popisuje takto: „Chtěl by hrozně mít kamarády, chybí mu to. Má rád lidi, je přátelskej,

komunikativní. Rád se zapojí do kdečeho a jakékoliv lumpárny, on bude rád. Ale bohužel ty děti často zjistí, že mu nestíhají a tak ho vyloučí ze hry.“ S matčíným názorem se ztotožňuje i asistentka, která říká, že: „Ze stránky dětí má ve školce kamarády, děti ho mají rády, a on to tak bere taky, ale pořád by chtěl někoho staršího, kdo se s ním bude bavit o jiných věcech a bude si s ním hrát na jiné věci. Myslím si, že mu často přijde, že mezi těmito dětmi je navíc, že už by měl být mezi staršími dětmi.“

Problém v sociálním kontaktu nastává tehdy, pokud se má chlapec rozdělit o hračky. Často se tyto situace ale odvíjí od jeho aktuální nálady. Někdy půjčí dětem hračku bez problému, jindy ale dokáže dát vztekem najevo svůj nesouhlas. Moc dobře chápe, že hračka není jeho, ale v tu chvíli má tendenci upřednostnit sebe za každou cenu, ať už jde o sestru nebo o kamarády ve školce. Když dojde na volnou hru, kterou si děti mají řídit samy, chlapec chce být tím, kdo hru zorganizuje. Má rád, když se hraje podle jeho pravidel a když ostatní děti dělají to, co chce on. Pokud tomu tak není, nastává problém, kdy chlapec ze hry uteče a je naštvaný. Někdy začne používat fyzické výpady. Jakoby si v tu chvíli nevěděl rady, jak jinak problém vyřešit. Celou situaci ovšem výrazně prožívá a lze na něm najednou pozorovat projevy podstatně mladšího dítěte.

Emocionálně volní charakteristiky:

U chlapce můžeme pozorovat určitou emoční nestálost a výrazný egocentrismus. Učitelka, která je s chlapcem v denním kontaktu říká, že: „Někdy se projeví v jeho emocích, že se opravdu s něčím nechce smířit, s nějakým rozhodnutím nebo výsledkem. Pokud je to v nějakém jeho rozpoložení, kdy to je pro něj zranění, začne se strašně moc a dlouho prožívat, brečet nad tím dlouho, být lítostivý a že je na světě najednou jen on a že se z toho nedokáže dostat jakýmikoliv racionálními argumenty. V tu chvíli nepomůže vlastně nic a on v tu chvíli se i často projevuje, jakoby spadl někam o 2 roky zpátky. Chování doprovází i různými pohyby, jeho pláč je v tu chvíli opravdu takový miminkovský, objevuje se tam nějaký regres. Je tolik pohlčený těmi emocemi, že v danou chvíli jde jeho racionální stránka bokem.“

Velice zajímavé je také pozorovat chlapce v tom, jak nahlíží sám na sebe. Uvědomuje si svoji výjimečnost, zkrátka ví, že je chytrý, že má určité schopnosti, které ostatní děti v jeho věku nemají. Občas něco takového řekne dětem, ale většinou se na toto téma nezmiňuje. Spíš

je to pro něj citlivé, protože ví, že je pro něj o to náročnější najít si s těmito dětmi společné zájmy.

Chlapec má od sebe vysoká očekávání. Zkrátka předpokládá, že bude ve všem dobrý a že mu všechno půjde. Silně prožívá, pokud nastane situace, při níž mu něco nejde a neví si s daným úkolem rady. Stává se, že chlapec raději v těchto případech volí cestu úniku, díky čemuž se může těmito situacím vyhnout a nezažije tak neúspěch a pocit selhání. V dřívějších letech pro něj bylo problémové vyrovnat se s prohrou. U chlapce jde vidět jeho velká soutěživost. V současné době už chlapec dokáže racionálně pochopit, že nemůže vždy vyhrát a že prohrát je někdy naprosto v pořádku.

Oblasti, ve kterých dítě nejvíce vyniká

Rozumová oblast

Neustálý zájem o nové informace
Skvělá dlouhodobá i krátkodobá paměť

Jeho rozumové schopnosti jsou na úrovni žáka základní školy

Lingvistická oblast

Výborná obsahová stránka řeči, na svůj věk působí vyspěleji

Zájem o písmena, od tří let čte, píše

Zájem o cizí jazyky, dokáže užívat anglického jazyka v běžné konverzaci s dospělými

Oblasti, ve kterých má dítě největší rezervy

Emocionálně sociální oblast

Touha vše organizovat a řídit

Neschopnost řešit konflikty s jinými dětmi, sklony k tělesným výpadům

Příliš vysoká očekávání, sebekritika, strach ze selhání

Grafomotorická oblast

Mnoho věcí zvládá, ale chybí vhodná motivace

Problémy s dokončováním prací

Činnosti nevyhledává, protože mu přijdou nezajímavé

Má tendence práci odbývat

Schéma 1: shrnutí silnějších a slabších stránek dítěte z pohledu výzkumníka.

5.6 Diskuze

Tři uskutečněné rozhovory, tři nezávisle na sobě zaznamenané výpovědi osob z okolí jednoho mimořádně nadaného chlapce. Díky těmto rozhovorům se ukázalo a potvrdilo mnoho faktů, které jsou uvedeny v teoretické části (viz. 1.2.2. Gardnerova typologie inteligence). Z uskutečněných rozhovorů vyplývá, že chlapec nejvíce vyniká v oblasti matematicko logické, ale současně i v jiných oblastech a velice dobře na tom je i chlapcova lingvistická inteligence, kinestetická inteligence, prostorová inteligence. Ovšem rodiče i pedagogové by neměli opomíjet důležitost rozvoje i v ostatních oblastech inteligence, zejména v inteligenci mezilidské. Celkově z praktické části vyplývá, že chlapec má opravdu vysoké IQ a nejde si projevů nadání u dítěte nevšimnout. Z hlediska rozumové oblasti je chlapec velice dopředu, až nadprůměrně. Díky matčině práci i práci pedagogů s chlapcem ve třídě má možnost příští rok nastoupit do ZŠ pro nadané děti, kde se bude dál rozvíjet jako individualita s množstvím vědomostí a talentů.

V rámci diskuze si shrneme odpovědi na jednotlivé otázky, které jsme si položili v cílech výzkumné části (kapitola 5.2)

První otázka zněla: „Jaké jsou charakteristiky vývoje chlapce s nadáním v předškolním věku?“

Chlapec je po celou dobu předškolní docházky živé a veselé dítě, neustále toužící po nových informacích. Chlapec rád zdolává překážky a přijímá nové výzvy, avšak pokud není v jeho silách je zvládnout, dokáží v chlapci vyvolat negativní pocity ze strachu z neúspěchu, který je ještě občas pro chlapce těžké zvládat. Značná nevyrovnanost nastává v případě konfliktních situací, ke kterým dochází, alespoň v MŠ celkem často. Chlapec má výraznou potřebu věci řídit a podřizování se ostatním je pro něj komplikované. Tyto situace ještě chlapec nedokáže samostatně a racionálně řešit a skoro vždy potřebuje v takových situacích pomoc dospělého, ať už rodičů nebo pedagoga. I přes tyto skutečnosti ale děti chlapce přijímají mezi sebe a chtějí si s ním hrát. Mají rády jeho promyšlené nápady a užívají si společně chlapcovu pozici „baviče“. Pro chlapce je někdy obtížné zvládnání vlastních emocí. Je velmi citlivý a cokoliv, co se týče jeho osoby, silně prožívá. Chce slyšet pochvalu a těžce nese neúspěch, někdy se stává, že přes pocit nejistoty a selhání se aktivit raději neúčastní, aby tak nezklamal sebe a své okolí. Celkově je u chlapce znát značná vývojová nevyrovnanost mezi rozumovými

schopnostmi a mezi jeho sociálními projevy, což se shoduje s tvrzením Hříbkové (2013), kterému jsem se podrobněji věnovala v teoretické části (viz. Kapitola 4).

Druhá otázka, kterou jsme si položili, zní: „**Jaký je pohled na nadání dítěte z úhlu pedagoga, asistenta pedagoga a rodiče?**“

Z úhlu pohledu asistenta pedagoga:

Asistentka v rozhovoru uvádí, že na první pohled chlapec působí tak, že všechno umí a všechno zvládá. Když se ale na jednotlivé oblasti zaměříme podrobněji, začneme si všimnout drobných nedostatků například v sebeobsluze, konkrétněji u jídla, dále v grafomotorice, kdy jde ale především o něco, co už chlapec dávno umí, tím pádem ho to nebaví a práci někdy odbyvá. Asistentka chlapce velmi vyzdvihuje v jeho rozumových schopnostech, paměti i nápodobě. Vyzdvihuje také chlapcův neustálý zájem o knihy a jeho logické myšlení, především v oblasti matematiky. Co se týče komunikace s okolím, tak tu asistentka popisuje takto: „Občas komunikuje dost povýšeně, myslí si, že je chytřejší než ostatní v místnosti a tím někdy působí i docela drze vůči nám i vůči dětem. Prostě využívá toho, že ví, že je chytřejší v určitých věcech. Vůči dospělým bývá i oprsklý, odmlouvá.“ Na druhou stranu si je v komunikaci jistý a po formální stránce řeči je na tom velice dobře.

Z úhlu pohledu učitelky:

Učitelka na chlapce nahlíží, jako na společenské dítě, které se rádo zapojuje do velkého množství činností. Velice ho chválí v řečových schopnostech, především v anglickém jazyce. Chlapec vyhledává velké množství nejrůznějších her, oblíbené jsou hry společenské a vědomostní, ve kterých má chlapec možnost uplatnit svůj potenciál a svoji výbornou paměť. Učitelka například uvádí, že: “Když hrajeme hru zeměpis v kostce, tak si musí prohlídnout malou kartičku, na které jsou různé symboly. V tom je opravdu dobrý. Stane se málokdy, že by na něco zapomněl nebo že by mu nějaký detail unikl. Už to má spojené i s tím, že když je na obrázku vlajka a na ní je nějaký znak, písmeno, tak on si to okamžitě spojí, což je pro jiné děti jeho věku docela těžké.“ Stejně jako asistentka vidí učitelka jisté mezery v oblasti chlapcových emocí a jeho sebehodnocení. Pokud se chlapec setká s něčím, co se mu nelíbí, má tendence situace hodně prožívat. V těchto chvílích podle učitelky nastává u chlapce regrese a on se najednou začne projevovat jako podstatně mladší dítě.

Z úhlu pohledu matky:

Matka velmi vyzdvihuje chlapcovy rozumové schopnosti a talent v oblasti umění. Je na svého syna velice pyšná. Dokonce tvrdí, že je určitě chytrější než ona, že mu jde vše jakoby samo od ruky. Dokáže pojmout velké množství informací a neustále chce vědět další. Ve svých očích chlapce vidí, jako šikovné a velice inteligentní dítě, které projevuje své nadání v psychomotorické oblasti, v pohybu i v umění. Matka je velice ráda za to, jaký má chlapec vztah se svou sestrou. Přes drobné neshody a konflikty matka vnímá, že chlapec o svoji sestru pečuje, ochraňuje ji a má ji moc rád. Ohledně chlapcových emocí si je matka vědoma jeho citlivosti a sebehodnocení. Trápí ji ale fakt, že chlapec v okolí nemá moc kamarádů a většinu času proto tráví s dospělými nebo s jeho staršími bratřenci.

Poslední otázka, která byla položena a na kterou si odpovíme, zní: **„Které aspekty vývoje dítěte s nadáním považují jednotliví aktéři výchovně vzdělávacího procesu za důležité?“**

Ze všech tří výpovědí lze vyvodit fakt, že velice důležité pro chlapce je utváření a udržování sociálních vztahů. Sociální kontakt je velice důležitou součástí života každého z nás. Umění vhodně a zdvořile komunikovat s okolím je nezbytnou součástí výchovně vzdělávacího procesu a je také velice důležité pro chlapcův osobnostní rozvoj.

Pokud si shrneme i projevy dítěte před nástupem do mateřské školy, tak dle rozhovoru s matkou se shoduje i tvrzení Moniky Stehlíkové, která tvrdí, že u nadaného dítěte je možné pozorovat typické projevy, dřívější a rychlejší psychomotorický vývoj již od kojeneckého věku. Z matčiných odpovědí jde také vidět, že chlapec vyrůstá v opravdu kvalitním rodinném prostředí a že se mu rodiče výrazně věnují a snaží se ho dále rozvíjet ve všem, co ho zrovna zajímá.

Co se týče rozhovorů z jednotlivých oblastí vývoje chlapce, tak v mnoha z nich se shodují jak pracovníci mateřské školy, tak matka. Co se ale týče oblasti vnímání času, tak tam se jednotlivé odpovědi liší. Matka tvrdí, že spíše než o čas a orientaci ve dne se její syn zajímá o historii. Chlapcova učitelka je toho názoru, že si je chlapec v této oblasti naprosto jistý, že zná hodiny i roční období a běžnou orientaci ve dne. Oproti tomu podle asistentky si chlapec plete dny a někdy je pro něj těžké se v čase zorientovat. Chlapcovy schopnosti v této oblasti přirovnává ke schopnostem ostatních dětí, které do MŠ dochází.

Velikou důležitost přikládám tomu, aby se s chlapcem i nadále pracovalo tak, jako doteď. Za výhodu pokládám i to, že chlapec dochází do mateřské školy, kde má možnost být denně v kontaktu s cizím jazykem a v menším kolektivu dětí, díky čemuž mají pedagogové na

práci s chlapcem více času. Je třeba dbát na to, aby chlapec dostával příležitosti řešit si konfliktní situace sám a především, aby trávil čas volnou hrou s dětmi a rozvíjel se tak i v oblastech, ve kterých ještě není zcela vyrovnaný.

5.7 Doporučení pro praxi

Z výše uvedených závěrů lze pro speciálněpedagogickou praxi doporučit vlídný a citlivý přístup pro práci s nadanými dětmi, zvolit vhodnou motivaci a vést tak děti i k vykonávání činností, které pro ně nejsou tolik atraktivní. V tomto případě je důležitá i důslednost ve výchovně vzdělávacím procesu. Zároveň těmto dětem dát dostatek prostoru pro volnou hru a navazování a utužování sociálních vztahů v kolektivu.

Všem rodičům nadaných dětí lze doporučit, aby své dítě neodbyvali a věnovali se mu. Velice důležité je především těmto dětem vytvořit bezpečné prostředí plné lásky a správných vzorů. Při podezření na nadání u dítěte je dobré kontaktovat pedagogicko-psychologickou poradnu. Díky tomuto vyšetření lze získat množství informací, jak s dítětem správně pracovat a jak k němu přistupovat v rodinném prostředí i ve vzdělávacích institucích. Dítě tak bude mít možnost se dále individuálně rozvíjet podle jeho potřeb.

Velice důležitá je také správná a pravidelná komunikace rodičů a dané instituce. Jakmile u dítěte nastane jakýkoliv problém, měla by také nastat možnost společně pracovat na jeho zlepšení.

Vhodné je také zajistit a podpořit pedagogické pracovníky v dalším vzdělávání ohledně nadaných dětí. Pedagogové mohou absolvovat školení, semináře, webináře a čerpat ze speciálně pedagogické literatury.

5.8 Závěr

Jako cíl mé bakalářské práce považuji zaměřit se na problematiku nadání, a porozumět tak někdy nám neznámým projevům nadaných jedinců. Práce je rozdělena na dvě části. Na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části se opírám o vymezení základních pojmů, jako jsou nadání, inteligence, inteligenční kvocient, charakteristické vlastnosti dětí s nadáním zaměřených především na předškolní věk. Současně upozorňuji na různorodost těchto vlastností a podrobněji se věnuji jednotlivým oblastem vývoje dítěte. V další části práce se zaměřuji na

socializaci dítěte, na jeho vztahy s rodinu i s nejbližším okolím, včetně vrstevníků a přátel. Neopomím ani důležitost včasné identifikace nadání, vhodný výchovně – vzdělávací přístup a citlivou pedagogickou práci s dítětem.

Praktická část je zaměřena na zpracování výsledků kvalitativního výzkumu, konkrétně případové studie jednoho chlapce s mimořádným nadáním a hodnotou IQ 145. Rozhovory jsou podrobně zpracované a obsahují velké množství informací o chlapcových silných stránkách především v rozumových schopnostech, i slabších stránkách, které se týkají především problémů v sociálním kontaktu a emocionality chlapce. Díky rozhovorům zaměřených na jednotlivé oblasti dle pedagogické diagnostiky, které mi byly poskytnuty v praktické části práce, se potvrdilo množství faktů a názorů jednotlivých autorů, kterými jsem se zabývala v teoretické části práce.

Velice často se setkáváme s názorem, že slovo nadání se vztahuje na všechny oblasti a že takové dítě nemá žádné slabé stránky. Samozřejmě je potřeba nadále rozvíjet oblast nadání, ve které dítě vyniká, ovšem nesmíme zapomínat i na stránky, které jsou u dítěte oslabeny a mohou tak brzdit uplatnění jeho potenciálu. Za velice důležité pokládám i to, aby instituce a rodina byly ve vzájemném kontaktu a spolupracovaly spolu, což si myslím, že v tomto případě funguje. Je to velice důležité pro to, aby dítě mělo možnost neustále rozvíjet svůj talent v souladu s jeho individuálními potřebami. S tímto citlivým a včasným přístupem se tak společně můžeme podílet na tom, že nadané dítě bude jednou žít naprosto normální a spokojený život ve všech oblastech života.

6 Použitá literatura

- BALLERING, L. D., & KOCH, A. (1984). *Family relations when a child is gifted. Gifted Child. Quarterly*, 1984. 28, 124-132.
- BARTONÍČKOVÁ, Klára. *Občanský a společenskovední základ - přehled středoškolského učiva*. Brno: Computer Press, 2009. Maturity. ISBN 978-80-251-2631-8.
- BÄCKER-BRAUN, Katharina. *Rozvoj inteligence u dětí od 3 do 6 let*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4798-9.
- BROWN – BEVAN, Jill, TAYLOR Shirley. *Nurturing Gifted and Talented children: a parent – teacher partnership*. New Zealand Government - Ministry of Education, 2008. ISBN 0790326256, 9780790326252
- CAMPBELL, J. R. *Jak rozvíjet nadání vašich dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001.
- ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7066-534-3.
- DOČKAL, Vladimír. *Zaměřeno na talenty, aneb, Nadání má každý*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-840-3.
- FOŘTÍK, Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-297-3.
- FOŘTÍKOVÁ, Jitka. *Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase*. Aktualiz. vyd. Praha: NIDM - Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-75-5.
- GARDNER, Howard. *Dimenze myšlení: teorie rozmanitých inteligencí*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-279-3.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Pět pohledů na nadání*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3857-4.
- HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3.
- HENDL, Jan, *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.
- HEWSTONE Miles, STROEBE, Wolfgang: *Sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-092-5.

- HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1998-6.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- JANDOUREK, Jan. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada, 2008. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2397-6.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieťa: jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. Bratislava: Iris, 2001. ISBN 8088778328
- LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieťa*. Bratislava: Iris, 2007. ISBN 80-89018-53-X
- MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.
- MÖNKES, F. J. a Irene H. YPENBURG. *Naše dítě je velmi nadané: rukověť pro rodiče a učitele*. Praha: Grada, 2002. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0445-5.
- PORTEŠOVÁ, Šárka. *Skryté nadání (: Psychologická specifika rozumově nadaných žáků s dyslexií)*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5014-3.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- SKUTIL, Martin a Pavel ZIKL. *Pedagogický a speciálně pedagogický slovník: [terminologický slovník zaměřený na primární a preprimární vzdělávání]*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3855-0.
- STEHLÍKOVÁ, Monika. *Nadané dítě: jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0512-0.
- STERNBERG, R. J., Kaufman, J. C., & Grigorenko, E. L. (2008). *Applied intelligence*. Cambridge University Press.
- TUTTLE, D. H. (1990). *Positive labeling and the sibling relationship in families with gifted children*. Unpublished doctoral dissertation, University of Virginia: Charlottesville, VA.

- VÁGNEROVÁ, Marie. Úvod do psychologie. Vyd. 2., Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0015-3.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- WEBB, J. T., Meckstroth, E. A., & Tolan, S. S. *Guiding the gifted child* (1982).. Dayton: Ohio Psychology Press

7 Internetové zdroje

- HAVIGEROVÁ M, Jana, Křováčková, Blanka a kol. *Co bychom měli vědět o nadání*. 2011, [online]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1405762848.pdf>
- HELLER, K. A., Mönks, F. J., Passow, A. H. (Eds.): *International Handbook of Research and Development of Giftedness and Talent*. Oxford; New York; Seoul; Tokyo: Pergamon, s. 525-538. [online] Dostupné z: [file:///C:/Users/Martina/Downloads/P%C3%A9%C4%8De%20o%20socio-emo%C4%8Dn%C3%AD%20v%C3%BDvoj%20nadan%C3%BDch%20d%C4%9Bt%C3%AD%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Martina/Downloads/P%C3%A9%C4%8De%20o%20socio-emo%C4%8Dn%C3%AD%20v%C3%BDvoj%20nadan%C3%BDch%20d%C4%9Bt%C3%AD%20(2).pdf)
- HRDLIČKOVÁ, Lucie. *Specifika vztahů nadaných dětí s jejich vrstevníky a význam těchto vztahů pro sociální vývoj*. 2014 [online] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/18711/specifika-vztahu-nadanych-deti-s-jejich-vrstevniky-a-vyznam-techto-vztahu-pro-socialni-vyvoj.html/>
- HRÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a předškolní věk*. 2013, [online] Dostupné z: http://old.projekty.ujep.cz/combiteachers/wp-content/uploads/2013/04/Hribkova_Nadani_predskolni_vek.pdf
- KOVÁŘOVÁ, Renata, KLUGOVÁ, Iva. *Edukace nadaných dětí a žáků*. 2010, [online]. Dostupné z: <https://projekty.osu.cz/synergie/dok/opory/kovarova-edukace-nadanych-deti-a-zaku.pdf>
- MARTOCH, Michal, MARTOCHOVÁ DUDOVÁ, Monika. *Manuál mimořádně nadané dítě v rodině*. 2011, [online]. Dostupné z: http://rodinne-centrum.cz/provazek/files/manual-mimoradne-nadane-deti_1d2b37cd2a919cb3838d7a9af74c27ad.pdf
- Metodický portál RVP.cz. [online]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=12153>

- PLHÁKOVÁ Alena & REITEROVÁ Eliška. *Implicitní teorie vědecké tvořivosti*. E-
psychologie, 2(4), 1-12. 2008 [online]. Dostupné z: [https://e-
psycholog.eu/pdf/plhakova_etal.pdf](https://e-psycholog.eu/pdf/plhakova_etal.pdf)
- PORTEŠOVÁ, K. (2018) Svět nadání, Časopis o nadání a nadaných. Číslo 2, ročník
VII. 2018, ISSN 1805-7217 [online]. Dostupné z: [https://www.talentovani.cz/aktualni-
cislo/cislo-2-rocnik-vii-2018](https://www.talentovani.cz/aktualni-cislo/cislo-2-rocnik-vii-2018)
- Vyhláška č.27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a
žáků nadaných. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>
- Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a
jiném vzdělávání (školský zákon). [online]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

8 Seznam tabulek

Tabulka 1: Devět typů inteligence, devět druhů nadání, které jim odpovídají.

Tabulka 2: Klady a zápory v chování nadaného dítěte.

Schéma 1: Shrnutí silnějších a slabších stránek dítěte z pohledu výzkumníka.

9 Seznam příloh

Příloha č. 1: Přepis rozhovoru s matkou chlapce.

Příloha č. 2: Přepis rozhovoru s učitelkou dítěte.

Příloha č. 3: Přepis rozhovoru s asistentkou pedagoga.

Příloha č. 4: Zpráva z pedagogicko-psychologické poradny z roku 2019.

Příloha č. 5: obrázek č. 1 spontánní kresba lidské postavy.

Příloha č. 6: obrázek č. 2 grafomotorika.

Příloha č. 7: obrázek č. 3 předškolní příprava.

9.1 Příloha č. 1 Přepis rozhovoru s matkou chlapce

Jaký druh nadání je u dítěte diagnostikován a kdo ho diagnostikoval?

„Matematicko - logické a s největší pravděpodobností, že to nadání má, nám řekla paní pedagožka, u které jsme byli, když měl syn necelé 3 roky. Jinak jsem si to myslela a tak jsem mluvila i s paní psycholožkou. Takže jestli můžu říct, tak jsem mluvila asi jako první s Monikou Stehlíkovou, potom mi to potvrdili v pedagogicko-psychologické poradně.“

Mluvila jste o Monice Stehlíkové, z jejíž publikace jsem čerpala, býváte v pravidelném kontaktu?

„S Monikou Stehlíkovou jsme často v kontaktu, protože je stejná jako já a stejná jako můj syn, takže si rozumíme i jako kamarádky.“

Považujete nadání za výhodu nebo nevýhodu do života?

„Za nevýhodu. Jsi jiná než ostatní. Pořád se přizpůsobuješ a hledáš chyby u sebe. Myslíš si, že je s tebou něco špatně, protože tomu nerozumíš. Nejhorší na tom je, že ten nadaný si myslí, že je špatnej. On si o sobě myslí, že to říká nějak špatně nebo dělá něco špatně, protože širší většina okolí dělá něco a ten nadaný neví, proč mu ostatní nerozumí. Reaguje a ptá se jiným způsobem než ostatní. Já třeba, když budu mluvit za sebe, tak jsem to měla hrozně těžký, takže teď vím, na co se můj syn ptá, proč se ptá, a vím, jak mu na to odpovědět. Má velkou výhodu, že mě má, protože já jsem nikoho takového neměla. Právě proto vidím, že je hrozně důležitý, že musí jít do té základní školy, ve které bude mezi svejma, kde potká ty svoje kamarády a další nadané děti.“

Našla byste i nějaké výhody nadání?

„Vždycky jsi 3 kroky před ostatníma lidma, dokážeš hodně předvídat, hodně analyzovat, dokážeš dělat strašně moc věcí naráz. Já jsem třeba přímo technicky nadaná, takže mně nedělá vůbec žádný problém nové technologie, cokoliv se vlastně naučím třikrát rychleji. Baví mě se učit. Stejně tak můj syn. Je velice chytrý v tom, že dokáže možná rychleji než já zkombinovat to, co já mu řeknu. Dokáže v podstatě okamžitě tu informaci zaprogramovat do něčeho dalšího a vytvořit něco většího a složitějšího. Myslím si, že je chytřejší než já.“

Myslíte si, že může být nadání i překážkou (v čem, proč)?

„Určitě v sociálním kontaktu. Já vlastně i v dospělosti pořád nemám moc kamarády, myslím ty dlouhodobé. Vždycky třeba na jednu oblast, ale v podstatě je největší překážkou izolovanost od přátel.“

Kdy jste si nadání u dítěte všimli? Projevoval se chlapec zvláště už od narození, od nízkého věku?

„Po 14 dnech, co se narodil, jsem věděla, že je něco jinak. Začal hrozně koukat očima, začal sledovat okolí a všimnout si hraček kolem sebe, což mi přišlo, že není ani možný, že už tak brzy. A v podstatě bych řekla, že reagoval velice brzy na úsměvy, začal se hodně brzy smát. A takový to vytáčení hlavičky na všechny strany, byl velice zvědavý. No a vlastně od prvního měsíce už jsem pořád musela měnit hračky a nechávala jsem ho ležet na zádech. Nad postýlku jsem mu dala šňůrku a na tu jsem mu dala různé hračky a musela jsem je ve velmi krátké době dávat níž, aby on si na ně dosáhl. Pořád jsem je musela měnit, protože ho to za chvíli přestalo bavit. V 7 měsících děti třeba si sedají nebo se dokážou někde stavět a on už chodil. V 10 měsících už běhal z místnosti do místnosti, což bylo neuvěřitelné.“

Projevují se u chlapce nějaké charakteristické znaky nadání?

„Pořád se ptá proč? a jak? Jak to funguje, proč to tak je. Příkladná otázka – Jakto, že se nesrazí planety? On jde prostě přímo do té hloubky těch věcí. Podívá se na světlo, který je nad ním a on začne vymýšlet, jak je možný, že se tam dostane ta elektřina, po čem a kde jsou ty kabely schované a já mu musím vysvětlit. Takže on jde prostě do jádra věci. Ví, jak mu odpovědět, protože v jeho věku jsem se o to zajímala taky a dokážu mu to už vysvětlit, ale jako já jsem se to třeba dozvěděla v dospělosti a on se to ode mě dozví v 6 letech, takže bude dost dopředu. Každý den mě něčím překvapí. A potom přijdu a na tu jeho hlavu mu dám pusku, protože to je fakt neuvěřitelné.“

Objevují se u chlapce i nějaké negativní projevy chování?

„Co je negativního, tak určitě, že je velicej perfekcionista na vzhled a chuť jídla. To samý i s oblečením. Prostě něco na sebe nevezme. Sestřičce chce pořád něco vysvětlovat, poučovat ji a řídit. Ta si to ale nechce nechat vysvětlovat a líbit. Nevyhledává vrstevníky a menší děti, ale dospělé. Se stejně starýma se vůbec nebaví, třeba když má bratrance, kteří mají 11 roků, tak mezi ně zapadne. Proto vím, že musí jít na ZŠ pro nadané.“

Věnujete se práci s dítětem i doma?

„Nejde se nevěnovat. To jsou hodiny denně. To jsou pořád nějaký otázky, já se snažím mu to vysvětlit, takže on přijde třeba s otázkou, jestli je mozek orgán a z čeho vlastně mozek je. Takže v podstatě já mu dám podrobnější, encyklopedické výklady s tím, že jdu na internet, vyhledám to, jdeme do knih a díváme se v encyklopediích. Fotky mu ukážu a vždycky s ním mluvím narovinu. Všechno se snažím mu prostě dostatečně dopodrobna podat. A těch informací, to je třeba o těle, potom o vesmíru, pravěku. My jsme totiž spolu viděli na čt2 jeden pořad a ho to velice zaujalo a zjistil, že lidi v pravěku byli blondatí. Začal se zajímat, proč vlastně zahynuli. Zajímá se o evoluci. Co to je, jak jsme se vyvinuli. Jako opravdu hodně dopodrobna všechno a myslím si, že tím, že ho neodbyvám a naučila jsem to i manžela, tak se mu snažíme ty naše znalosti opravdu předat stoprocentně, tak to pomáhá. Ale jako je to na hodiny. Denně se mu věnuju opravdu hodně.“

Má dítě nějaké specifické koníčky?

„Má rád hru na piano. Rád leze po vysokých lanových věcech nebo na hřištích, šplhá do výšky. Potom ho zajímá technologie, takže kalkulačky, mobily, počítače. Pořídili jsme mu mikroskop, hodně rád do něj kouká nebo i do dalekohledu. Dřív chodil do keramiky a má nádherné výrobky, který jsou opravdu na výstavku. Je moc šikovnej na to umění.“

Dochází chlapec do zájmového kroužku, kde může své nadání dále rozvíjet?

„Chodí na klavír a myslím si, že je nadanej i na to. Ví, že je pečovatelskej typ, můj pocit z něho je, že potřebuje pečovat o lidi, ta péče je podle mě u doktorů. Myslím si, že by jednou mohl zvládnout medicínu, proto ho budu v dalších kroužcích směřovat spíš k té péči o lidi. Přemýšlíme spíš nad nějakým kroužkem, kde by se stýkal s ostatníma lidma, takže nějakýho skauta nebo fotbal. Hlavně aby měl to sociálně, co mu chybí.“

Má chlapec nějaké sourozence?

„Jednoho, mladší sestru, za měsíc bude mít čtyři roky.“

Jak se svými sourozenci vychází?

„On ji ochraňuje, rád jí vysvětluje. Samozřejmě berou si hračky a tlučou se, ale jinak si myslím, že je k ní velice empatický a dokáže se do ní vcítit. Když potřebuje pomoci, tak jí ty

věci donese, pomůže, podá. Myslím si, že na to, že jsou to sourozenci, tak ji má moc rád a ona jeho. Já si jako myslím, že syn dostal sestřičku jako dar, že ona je prostě jeden z mála lidí, která je schopná ho stíhat.“

Jak si spolu sourozenci hrají?

„Oni si spolu hrajou v angličtině. Zavřou se do pokojíčka a hrajou si spolu a mluví spolu v angličtině oba dva.“

Ovlivnilo nějak nadání u chlapce váš vztah k jeho sourozencům?

„Nemáme na ni tolik času. Myslím si, že by už dávno uměla číst, tak jako bráška, kdybych na ni měla víc času. Na druhou stranu zase dostává spoustu informací od brášky.“

Všimli jste si nějakých projevů nadání i u chlapcových sourozenců?

„Předpokládám, že sestřička je nadaná taky. S velkou pravděpodobností tomu tak je. Možná nebude mít IQ 145, jako její bráška, ale podle mě to tam je. Umí neuvěřitelně odposlouchané texty. Ona umí množství písniček i říkanky. Takže dobrá paměť. Počítání už umí taky, jak česky, tak anglicky. Do 20 – 30 v angličtině, v češtině. Chodí za mnou s knížkami, chce si číst. Chce, abych jí to ukazovala a četla si s ní.“

Myslíte si, že vaše dcera by mohla mít stejný druh nadání, jako její bratr?

„Ona bude podle mě zaměřená ne na matematicko-logickou oblast, ale spíš na hudební a jazyky. Velice ráda tančí a myslím si, že jí to i jde. A když je nějaký nelibý zvuk, tak si zakrývá uši a to nedělal syn nikdy. To je opravdu jenom pro ni, prostě když někdo mluví moc nahlas nebo jsou ty zvuky nějaké jiné, tak si uši zakrývá dost často.“

Máte v plánu navštívit pedagogicko-psychologickou poradnu i s chlapcovou sestrou?

„Dcera není tak dramatická jako její bratr, takže já vyšetření zatím neplánuju. Ty vyšetření jsou náročné pro ty děti, trvá to dvě hodiny a udržet v pozornosti dvě hodiny dítě je fakt náročný pro všechny a já, pokud to nebude nezbytně nutné, tak ji budu připravovat a chystat na školu, na kterou bude chtít jít sama. Přemyslím, že když uvidím, že je hodně nadaná, tak s ní půjdu do pedagogicko-psychologické poradny.“

Jak se chlapec projevuje v sebeobsluze?

„Všechno zvládne, ale velice rád nás využívá k tomu, abychom mu posluhovali. Tím, že špatně jí, tak neumí to krájení. On tvrdí, že mu to jde, ale on si maso ještě nikdy nekrájel, takže to fakt neumí.“

Jak to vypadá u oblékání?

„Jako je lenoch třeba na to oblékání. Že já se třeba snažím – tady máš blečení. Já ho jako vyperu, poskládám, dám mu ho a říkám: Zanes si ho do skříňky a dej si ho na svý místo. On ho tam dá, sice opačně, ale dá ho tam. Potom mu řeknu druhej den, tak vem si oblečení, vytáhni si ho ze své skříňky, víš kde to je. Někdy mu schválně něco nedám, aby si tam musel zajít, ale jinak mu to většinou nachystám, co si má vzít na sebe. Obléká se už sám.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti Hrubé motoriky?

„Já myslím, že je nadanej na všechno, přijde mi, že ten sport mu jde taky velice, vyšplhá kde co. Běhá, jezdí na kole. Ujede a ujede vzdálenosti, třeba nedávno se mnou šel na Šerák.“

Jak se chlapec projevuje v jemné motorice?

„Je levák, takže to jste měli možnost vidět, jak mu to jde. Stříhání je někdy takový hranatý. Ale třeba rád šije, takže on se pořád snaží, abych mu půjčila jehlu a mohl si šít. Myslím si, že to mu jde taky i navlíkání, i když vím, že sestřička je na tohle asi šikovnější.“

V mateřské škole se malování až tolik nevěnuje, je to v domácím prostředí jiné?

„Doma dělá nádherný obrázky – domečku s rodinou, zvířátka, kytky, mapy nám tady kreslí. Doma velice rád maluje.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti grafomotoriky?

„Píše. Myslím si, že by chtělo, aby měl zápěstí uvolněný víc, protože ho nebaví opakování stejných věcí, takže učení vlnek je prostě problém, to se mu prostě dělat nechce, ale psacím umí psát. Umí psát tiskacím, psací přečte. Zkoušeli jsme spolu psacím psát L,H,E ... To co jsme spolu zkoušeli, tak umí, ale myslím si, že jestli něco bude v první třídě potřebovat, tak to psané písmo. To je věc, která by se mohla zlepšit. Jeho prapůvodní potřeba byla perfekcionismu, to znamená nepřetáhnout nikde nic, až takovým způsobem, že byl schopnej rozedřít papír. Takže já jsem mu řekla, že nevadí, když nebude na tu tužku tolik tlačit a občas

někde trošku přechmárne, než když se bude snažit vydržet to místo, takže jsem ho to přeučila. Ale původně mi prodřel několik papírů a omalováněk.“

Jak se chlapec projevuje ve zrakovém vnímání a paměti?

„Fantastický. Myslím si, že tam je více než všechno v pořádku. Nejde mu něco jenom v případě, že ho to nebaví. Jak ho to nebaví a třeba když mu někdo před něho předloží A4 a jsou tam kostičky a on v těch kostičkách má vyhledávat stejný tvary. Tak to ho prostě ukrutně nebaví a to i v pedagogicko-psychologické poradně měl nejhorší výsledek. Když ho to nebaví, tak řekne, že neví, že je unavený, že prostě nemůže. Jako vymlouvá se, ale pod mým vedením to dokončí.“

Jak se chlapec projevuje ve sluchovém vnímání a paměti?

„Taky fantastický. I z toho psychotestu psychologka řekla, že jeho vnímání, sluchová paměť je nad těch 100% co oni tam měli, že ještě by tam mohlo být přidáný, že je prostě excelentní. Nebo třeba psychologka mu ukázala obličej, řekla mu jméno a přidávala a přidávala a on si pamatoval ty jména všechny.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti komunikace, řeči?

„Nemá problémy vůbec s ničím. Jediný, co jsem řešila kolem čtyř roků, že měl začít používat R a ze školky vlastně uměl jenom to anglické R. Takže jsem ho celé léto učila říkat R a za dva měsíce to uměl. Ten problém má i sestřička, úplně ten stejný. Ale to je určitě ta nejmenší nevýhoda. Je ale lepší, že umí víc anglicky, toto je drobnost.“

Jak je to u chlapce se skloňováním a časováním?

„S časováním a skloňováním nemá problém. Někdy se zastaví a zeptá se mě, jestli to řekl správně, ale jako myslím si, že úměrně k věku. I pedagožka i psychologka řekly, že v mluvené řeči je na tom výborně.“

Jak se chlapec projevuje ve vnímání času?

„Jako myslím si, že výborně. Vždycky ho zajímalo kolik je hodin. Zajímá ho, kam se schovává slunce a měsíc. I ho zajímá, kdy žili dinosauři a pravěkej člověk. Taky se ptá na Ježíše Krista, kdy vlastně byl a proč tady není, takže to jsou vždycky debaty.“

Jak se u chlapce projevují matematické představy?

„Prvně jsem ho naučila počítat od jedničky do desítky a to uměl v roce. Pak jsem si říkala, že nám to asi moc nevydrží, takže v roce a půl uměl, já bych řekla do dvaceti. To už začal opravdu chodit a počítat jednotlivé hračky, tak jsem ho začala učit i abecedu a ve dvou letech začal už i číst. Četl první slova. Ale teda to počítání, on už umí odmocniny a mocniny. Já jsem mu jednou ukázala, co se dělá s mocninama a už je umí. Zajímají ho vzorce, doplňování. On už si sám píše vzorce. Dělit umí, násobit umí. Sčítat umí teď miliony. Ví i pojmy jako jsou kvadriliardy. To ho prostě zajímá, co a kolik ty nuly znamenají. Odčítání bych řekla tak ty stovky a násobí do stovky. On mě tak dlouho otravoval, co ty jednotlivé nuly znamenají, že já jsem mu vypsalala od tisícovek nejdřív na zeď a pak když zjistil, že jsme se dostali do biliardy, tak mu to přišlo a říkal: Týjo, ale tady někde je víc nul. A tak jsem musela na internet a tam jsem normálně našla, že existuje nějaká kvadribiliarda a to je myslím číslo, který má 42 nul. Takže jsem mu ty čísla vypsalala nad postel a k tomu jsem mu napsala, jak se to jmenuje, tak z toho měl obrovskou radost.“

Jak se chlapec projevuje ve hře?

„Doma si nejčastěji hrajou s legem. Další jeho oblíbený hry jsou deskové hry a nebo karetní hry. Takže teď jsem ho naučila o víkendů prší. Umí skvěle hrát prší. Obehrál mě kolikrát. Puzzle ho už tolik nebaví, ale dřív hodně skládal puzzle i z malých dílků. Co ho baví, koupila jsem mu magnetik, to je taková ta hra, kde jsou magnetický kovový tyčinky a kuličky a z toho se dá postavit spousta věcí. S babičkou často hraje společenské hry a taky má ráda křížovky, a tak ona hraje přes internet nějaký doplňování slov, tak to hrajou spolu a on jí tam pomáhá skládat slova. Spolu hrajeme člověče, nezlob se. Už pochopil konečně vtip v tom, že se vyhazuje a že vlastně to není žádná tragédie. Ale i tak se posunul, že mu nevádí, že zvládne i tu prohru. Dřív to nezvládl, teď už to zvládá. Co hraje třeba na počítači, tak ho baví vlajky. Objevili jsme seznam vlajek a ony mu vyskakují vlajky a on musí odpovídat, která ze zemí to je. Těch vlajek je myslím 167 nebo tak nějak a ono mu to napíše, jestli vybral správně nebo špatně. To ho hrozně baví učit se vlajky.“

Je chlapec schopný respektovat pravidla hry?

„Myslím si, že když se mu cokoliv dobře vysvětlí způsobem, který on je schopný pochopit, tak nemá problém s pravidly, ale zase je problém v tom, že většina lidí chápe nějak

system a prostě neřeší ten systém. Jestli je dobře nebo špatně. Syn má prostě pocit, že když něco nefunguje, tak okamžitě ví řešení, jak to napravit jak to zlepšit, zefektivnit. Musí se dát ta práce a vysvětlit mu to, pak nebude mít s pravidly problém, ale samozřejmě mi dá dalších 20 tipů, jak to zlepšit.“

Jak se projevuje v emocionálně sociální oblasti?

„Kamarády mezi vrstevníky mimo školku v podstatě nemá, protože s ním v podstatě nikdo nedrží krok a nebo ho to nebaví. Takže on má kamarády ve svých bratrancích. Chtěl by hrozně mít kamarády, chybí mu to. Má rád lidi, je přátelskej, komunikativní. Rád se zapojí do kdečeho a jakékoliv lumpárny, on bude rád. Ale bohužel ty děti často zjistí, že mu nestíhají a tak ho vyloučí ze hry.“

Jak se chlapec chová při konfliktu?

„Při konfliktech se sestrou k nim přistupuje tak, že se naštvě, urazí, rozbere a odejde pryč. Ale někdy to řeší prostě násilím. Je to tam cítit, že když se mu něco nelíbí, tak že ji žduchne, bouchne nebo tak. Ale my jsme se s ním bavili o tom. Někdy jim do toho zasáhnu já, abychom tomu předešli. On by si to jako vyřešil, akorát že by to bylo násilím. Tím, že máme doma mladší sestru, tak to prostě takhle nemůžeme. A ještě řeknu jinou věc. Manžel je velice citlivej na to, aby se ubližovalo ženám, a velice špatně snáší, když syn útočí na sestru nebo jí ublíží, takže tam by nedopadl dobře. Ani nesmí mluvit sprostě, takže v okamžiku, když nějakým způsobem řekne něco škaredýho, tak je za to dost jako napomínán. Takže určitě možná to není jeho přirozenost, možná by to řešil jinak, ale u nás v rodině je to takto a jinak to nebude. Když jsem se bavila už v jeho 2,5 letech s tou pedagožkou, tak mi řekla, že 90% dětí, který maj takový vysoký IQ, mají velkej problém v sociálním kontaktu. Ona i řekla, co všechno by mohlo být špatně a co můžu dělat pro to, aby se to zlepšilo, a já jsem to dělala. Takže jako toto je to nejmíň, co z toho mohlo být. Protože se tak zlepšil a i ta pedagogicko-psychologická poradna, ta paní teď taky řekla, že je na tom velice dobře oproti třeba těm dalším nadanejím. Baví se, komunikuje.“

Jak se chlapec projevuje v anglickém jazyce? (dochází do anglické MŠ)

„Za mě 100% to byl nejlepší krok, co jsem mohla udělat, že šel k vám do školky. Manžel si to uvědomuje taky. Syn umí anglicky opravdu výborně. V podstatě řekla bych stejně česky jako anglicky. Opravdu to takhle vnímám.“

9.2 Příloha č. 2: Přepis rozhovoru s učitelkou dítěte

Jak se chlapec projevuje v sebeobsluze?

„Tak co se týče sebeobsluhy u jídla, tak běžně jídlo zvládá. Nicméně jakmile má používat příbor, hlavně nůž, tak tam už je pro něj náročnější ho správně uchopit, správně zatlačit a pochopit ten pohyb, protože to pro něj je něco nového. On příbor nepoužívá běžně, jinak by to určitě uměl, ale nemá to zažité. Tím, že si sám zvolil, že nebude jíst, tak se s krájením tolik nesetkává, tím pádem tolik příležitosti krájení nevyužívá.“

Jak chlapec zvládá oblékání?

„Ohledně oblékání a starání se o své věci pozoruji, že všechno mu jde dobře, zvládá to všechno. Jediný problém nastává, když je kolem něj více podnětů, které ho rozptylují, tak se na převlékání soustředí méně a musíme mu připomínat a vracet ho zpět na místo.“

Jak je na tom chlapec s hygienickými návyky?

„Co se týče čištění zubů a sebeobsluhy na wc, tak to samozřejmě zvládá. Teď už je ve fázi, kdy si i sám uvědomuje, že nemusí volat dospělého k pomoci a opravdu to je na něm samotném.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti Hrubé motoriky?

„Je pravda, že chlapec je takový zvědavý a má rád nové věci a podněty. Rád zdolává nové překážky a terén. Při hrách a soutěžích je obratný, rychlý a vlastně bych řekla, že není činnost, kterou by neměl rád nebo kterou by nebyl schopen dělat. Na druhou stranu vím, že má více rád například šplhat někam do výšky a zdolávat nějaká převýšení. S balónem a při míčových hrách jsem neměla tolik příležitostí ho pozorovat, není to úplně takový fotbalový fanoušek, že by se za každou cenu vrhal k míči, když tam někde je, ale s balonem jinak zachází dobře.“

Jak se chlapec projevuje v jemné motorice?

„Myslím si, že je na tom velice dobře. On je vlastně takový, že má zájem o vyrábění, takže se s nůžkami lehce popasuje, i při nějakém provlékání a vyšívání, to také zvládne. Myslím si, že rozhodně je na odpovídající úrovni ohledně držení tužky, ale někdy mám pocit, že už víc tlačí nebo že u toho sedí ne úplně správně, protože psaní pro něj není vzácná činnost, ale spíš už něco otravného, co dávno umí a zná. Někdy se zdá, že už je z toho třeba unavený. Pro děti

jeho věku je to zábava – držet tužku, a nebo pokročit třeba i k peru, ale on už to všechno dělal, takže pro něj je to taková víceméně rutina.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti grafomotoriky?

„Někdy už má naučený nějaký způsob, jakým to je zvyklý dělat a navést ho na jiný způsob, je vždycky trošku problém, protože ho to moc nebaví. Pokud je to nějaké psaní písmenek, tak ještě je schopen se tomu věnovat a soustředit se, ale jakmile to jsou právě nějaké vlnky nebo má něco zvýraznit, spojit. Maximálně ještě bludiště, u kterého vydrží, protože má možnost zapojit hlavu a přemýšlet, ale v zásadě něco podle předloh nebo do něčeho, co je už nachystané to není až tak záživné, čili on to potom odbývá a má často nějaké nedotažené nebo nerovné čáry.“

Jak se chlapec projevuje ve zrakovém vnímání a paměti?

„No tak do této oblasti vstupuje jeho kapacita paměti. Pamatuje si detaily, je schopen zopakovat a detailně popsat, co viděl. Když hrajeme hru zeměpis v kostce, tak si musí prohlídnout malou kartičku, na které jsou různé symboly. V tom je opravdu dobrý. Stane se málokdy, že by na něco zapomněl nebo že by mu nějaký detail unikl. Už to má spojené i s tím, že když je na obrázku vlajka a na ní je nějaký znak, písmeno, tak on si to okamžitě spojí, což je pro jiné děti jeho věku docela těžké. A když hraje hru s ostatními dětmi, je rád, že jim může úkoly číst a že k tomu nepotřebuje dospělé.“

Jak se chlapec projevuje ve sluchovém vnímání a paměti?

„Sluch při aktivitách má určitě správně vyvinutý, na druhou stranu nejsem si úplně jistá, jak je na tom s reprodukcí melodie, zas až tak úplně nevyhledává zpívání a není to jeho hlavní zájem. Asi na první poslech by nebyl schopný hned melodii zopakovat, ale jakmile se mu zalíbí, tak jo. Je fakt, že sám si třeba málokdy tak brouká, to jeho sestřička se o hudbu zajímá daleko více.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti komunikace, řeči?

„Tak ve výslovnosti bych řekla, že nemá potíže. Řeč a vyjadřování v podstatě odpovídá vyjadřování dospělých. V mladším věku měl sem tam problémy s časováním a skloňováním slov, ale to se potom velmi rychle naučil. Rád a bez ostychu komunikuje jak s dospělými, tak

s dětmi. Občas se ale stává, že nás nerespektuje a výrazně dokáže dát najevo svůj nesouhlas. To znamená odmítání.“

Jak se chlapec baví s dětmi v mateřské škole?

„Při komunikaci s dětmi mi zase přijde, že neví, jak s nimi mluvit a jak je zaujmout, protože by se nejraději bavil se staršími a o úplně jiných věcech, takže se stává, že začne komolit slova nebo si vymýšlet nesmyslné věty a srandičky, aby děti zaujal a ony si tak s ním chtěly hrát.“

Umí už chlapec číst?

„Co se týče čtení, tak už když k nám do školy před 3. rokem nastoupil, byly jsme s kolegyní překvapené, že umí číst některá slova, jak česká tak anglická. Opravdu mu to slovo nebo písmenko stačilo ukázat jednou, on si ho zapamatoval a příště už věděl.“

Jak se chlapec projevuje ve vnímání času?

„V základních úsecích se orientuje – roční období, měsíce, i dny v týdnu. Což zná i v češtině i v angličtině. Kromě toho, že je dokáže vyjmenovat za sebou, tak když se třeba zeptám, kolikátý měsíc je třeba říjen nebo co jsme dělali a kdy jsme to dělali, tak zná odpověď. Sám i řekne, dělali jsme to a to minulou středu. O hodiny se zatím až tolik nezajímá, sem tam se zeptá nebo kouká na hodiny a chce po nás říct, jaký je čas. Ví, co ukazuje malá a velká ručička. Když děláme aktivity s časem, například písničku, tak to zase on chce být tím, kdo čas nastaví a čas určí.“

Jak se u chlapce projevují matematické představy?

„Tak tady je prostě úplně v jiné oblasti než děti jeho věku, on skutečně nejenom sčítá, prostě nad stovku, počítá i s různými řády, dokonce i nad mé chápání. Ani já neumím vyjmenovat čísla nad nějaký trilion, už jsem ztracená a on to zná, v těchto pojmech se orientuje naprosto bezpečně. Dělení a násobení říká maminka, že hodně dělají doma, ale ve školce ne. Někdy se stane, že za mnou přijde a ptá se mě třeba kolikrát je 25×84 a chce po mně výsledek. Když mu ho řeknu, tak s odpovědí je spokojený a příště už si ho zase pamatuje, přijde znovu a zeptá se, jestli si ještě pamatují, jaký byl výsledek.“

Jak je na tom chlapec s poznáváním tvarů?

„Nedávno mě dostal nějakým tvarem, který jsem ani já nevěděla, potom jsem to i hledala na internetu – byl to nějaký mnohostran, pro který existuje přímo výraz, který on použil, kdy si sám sestrojil nějaký útvar ze špejlí a z plastelínových kuliček a nazval ho tímto názvem. Takže

základní tvary, pokud bych měla hodnotit jeho znalost, tak to bych ho ponížila. Je fakt, že v naší školce, kde hodně zapojujeme i angličtinu to pro něj znamená nový obzor, když jednotlivé tvary může nazývat i jinými názvy. Ví například i to, že hexagon – hexa znamená 6.“

Jak se chlapec projevuje ve hře?

„Rád hru zinicuje, rád ji vede a nastavuje vlastní pravidla. Je rád v té roli organizátora a toho, kdo hru má pod kontrolou. Jakmile je hra daná zvnějšku nějakými pravidly, které ho hodně omezují, tak má tendenci buď se proti nim nějak stavět, nebo říct, že nebude hrát. U her které ho baví, je schopen pravidla respektovat a předávat i dál, baví ho si vymýšlet nová pravidla a zasvěcovat do nich i ostatní děti, ale očekává, že se mu všichni přizpůsobí. Je rád, když ostatní dělají věci podle toho, jak to řekl on. Je schopen fantazijních i konstrukčních her a her, kdy něco tvoří. Má hodně rád, když dostane nějaký plánec, podle kterého může nějakou věc sestavit nebo on sám si plánec vytvoří. Má moc rád mapy a orientace v mapách.“

Jak se chlapci daří vyrovnávat se s prohrou?

„Při vyrovnávání s prohrou se oproti dřívějším letem posunul, dříve to měl takové hodně bolestivé. Hodně se ho cokoliv dotklo a plakal, ale teď, když už takových situací zažil spoustu, tak už se s tím dokáže srovnat lépe, i sami rodiče říkají, že ho doma trénují při hře se soutěživou babičkou, která chce také vždy vyhrát, takže hrají férovou hru.“

Jak se chlapec projevuje v emocionálně sociální oblasti?

„Pokud bych měla začít jeho sebehodnocením, tak on si sám ve svých očích je docela na úrovni. Vidí se, že je opravdu člověk se schopnostmi, které ostatní jeho věku nemají, ale zatím jsem úplně nepocítovala, že by to dětem dával výrazně najevo, možná jen v drobných situacích. Někdy ho to vede i k tomu, že sám od sebe očekává určitý výkon, a když se setká s nějakým úkolem, který je z nějakého důvodu mimo jeho schopnosti, tak ho to překvapí, naštvě a srazí. Jsou to právě situace, kdy je na něj vyvíjen nějaký tlak, ať už je to v situaci, kdy je kolem něj víc lidí, kteří sledují jeho výkon nebo nějaký časový tlak. V tu chvíli radši do té situace ani nepůjde, protože vidí, že by selhal nebo že by mohl selhat. Například jakékoli školkové akce a besídky, kterých se nechce účastnit, i přes to, že má svoji roli perfektně nacvičenou. Vidí tam velké očekávání rodičů, kteří tam přijdou, a také sám od sebe očekává, že bude nejlepší a na nějaké úrovni a zároveň tuší, že by mohl pod tlakem udělat chybu a že by to neobstálo v rámci celého vystoupení. Jinak samozřejmě někdy se projeví v jeho emocích, že se opravdu s něčím nechce smířit, s nějakým rozhodnutím nebo výsledkem. Pokud je to

v nějakém jeho rozpoložení, kdy to je pro něj zranění, začne se strašně moc a dlouho prožívat, brečet nad tím dlouho, být lítostivý a že je na světě najednou jen on a že se z toho nedokáže dostat jakýmikoliv racionálními argumenty. V tu chvíli nepomůže vlastně nic a on v tu chvíli se i často projevuje, jakoby spadl někam o 2 roky zpátky. Chování doprovází i různými pohyby, jeho pláč je v tu chvíli opravdu takový miminkovský, objevuje se tam nějaký regres. Je tolik pohlcený těmi emocemi, že v danou chvíli jde jeho racionální stránka bokem. Co se týče hry s dětmi, tak tam je kupodivu často schopen naskočit i do her menších dětí, rád se baví a zapojuje. Klidně se sníží na jejich úroveň. Při hrách s mladšími dětmi si moc dobře uvědomuje, že je myšlením napřed než ostatní děti a tím pádem, aby si s nimi rozuměl a aby si s dětmi mohl hrát, tak se často snižuje a začne dělat hlouposti, předvádět se, vymýšlí si slovíčka. Je otázka, jestli to je protože třeba chce někdy podráždit i ty dospělé, protože vidí, jak na něj reagují, a nebo jestli má tu touhu být zařazený mezi vrstevníky a být tam přijímaný i za cenu toho, že bude mít pozici šaška. Je pravda, že to ho láká a užívá si, když ostatní rozesměje, je to takový bavič se smyslem pro humor. Ale když by to byla vyloženě nějaká legrace vůči němu tak to by nepřijal úplně lehce a dotklo by se ho to.“

S chlapcem do mateřské školy dochází i jeho mladší sestra, jak se k obě chovají?

„Má moc hezký vztah k sestřičce, má ji rád a je vidět, že když pláče, nebo jí někdo ublížil, sebral hračku, tak se hned za ni postaví a chtěl by ji utěšit. I jeho fyzickou sílu už nepoužívá tak často, uvědomuje si, že ona je slabší a mladší a ránu si třeba rozmyslí, ale zase úplně nevíme, jak to mají spolu doma. Při konfliktech s ostatními dětmi stále někdy používá fyzické výpady místo slovních.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti anglického jazyka? (dochází do anglické mš)

„V tomhle je opravdu skvělý. Je vidět ten potenciál, který u nás rozvinul, protože dokáže nejenom angličtině porozumět a krátce odpovědět na nějaké odpovědi, on dokáže rozvíjet celé věty a když má tu možnost, když je v přítomnosti člověka, který mluví jenom anglicky, tak on skutečně nemá ani žádnou zábranu a snaží se vyjádřit v tom jazyce a není vůbec nijak omezený. Má pocit, že to všechno je schopný přirozeně vykomunikovat a naskakuje mu vše včetně výslovnosti a nějakých gramatických pravidel. Běžně užívá předpřítomný čas, protože je to součástí toho, co se někde naučil nebo slyšel. Je hodně vnímavý a baví ho nové pojmy a všechny věci si pamatuje. Teď už je v předškolním roce, ale na té úrovni, kam se dostanou běžně předškoláčky, když od nás odcházejí a dochází k nám celou dobu od 2 let, tak on na té úrovni byl už minimálně rok a půl zpátky. Dokázal už v té době odpovídat anglicky a jeho slovní zásoba byla obsáhlá. Ve 3 letech už dokázal i některá anglická slova přečíst přestože se

vyslovují jinak, než se píšou. Stačilo mu to vidět a dokázal si to v hlavě spojit a rovnou to vyslovit správně. Takže si myslím, že u něj to mělo nějakou hodnotu, že dostal příležitost rozvíjet svůj potenciál i v oblasti cizího jazyka v takto brzkém věku. Spoustu slov a věcí má určitě i z nějakých videí a knížek nebo o čem si s maminkou povídali. S tou úrovní jazyka, kterou má, by mohl jít tak do 4. třídy minimálně nebo vyjet do zahraničí.“

9.3 Příloha č. 3: Přepis rozhovoru s asistentkou pedagoga

Jak se chlapec projevuje v sebeobsluze?

„Já si myslím, že on na první pohled zvládá úplně všechno, protože on působí jako hodně vyvinutý dítě vzhledem k tomu, jak k tobě mluví a tak, ale když se na to víc zaměříš, tak zjistíš, že jednotlivé stránky v sebeobsluze nejsou úplně fajn. Při jídle, konkrétně při krájení má problém, protože je hodně vybírávej v jídle. Moc toho nejí a tím pádem ani nekrájí. To si myslím, že je problém. Možná nad tím, co nejí, až moc přemýšlí. Že se mu to nelíbí vzhledově. Jednou zjistil, že se mu to nelíbilo nebo se mu nelíbí barva, nebo co mu to jídlo připomíná, tak automaticky to prostě odsoudí a odmítá zkoušet.“

Jak je na tom chlapec s oblékáním?

„Když se převlíkáme do pyžamka, tak má všechno oblečení úhledně upravený, poskládaný a nemá s tím problém. Zapínání zipů zvládá, tkaničky teď nevím, nenosí moc boty na tkaničky, takže to jsme neměli možnost vidět. Knoflíky taky umí. Je zručnej a tu jemnou motoriku na to má.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti Hrubé motoriky?

„Určitě jde u něj vidět radost z pohybu. Když je venku, tak si pořád hrajou na něco, pořád běhá. Není to ten typ, co by jen seděl a něco si sám dělal v rohu v klidu. Já si myslím, že i co se týká nějakých choreografií, tak zvládá ten pohyb a odpovídá jeho věku. Nemá problém s nápodobou pohybů. Nikdy jsem neviděla, že by měl jako problém i že by nemohl něco přeskočit nebo nevěděl, jak má něco podlízat nebo právě jak pohyb napodobit.“

Jak se chlapec projevuje v jemné motorice?

„Rád třeba ukazuje, že umí psát písmenka a čísla, ale třeba v malování a v kreslení se moc nevyjadřuje. Když mu vyloženě něco zadáme, že to zrovna dělá celá třída, tak to nějak rychle udělá. Na druhou stranu, kdybychom ho při tom pořád chválili a pořád za ním stáli, tak si myslím, že by to rád dělal, protože má rád pochvaly. Sám si ke kreslení nesedne moc často, sám nic nenakreslí, ale je pravda, že hodně vyrábí. Udělá si ruličku z papíru, zalepí si to pěkně a hraje si, že je to kouzelnická hůlka. Já si myslím, že on to zvládá, ale ve školce moc kreslit nechce. Při vyrábění dokáže všechno přesně popsat a vyjmenovat přesný postup a vymyslet k tomu ještě spoustu dalších využití.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti grafomotoriky?

„Jde vidět, že ho tato oblast moc nebaví. I když se podíváš potom zpětně na jeho úkoly, tak vidíš, že se úplně nesnaží. On to sice umí, ale chce to mít rychle hotový, takže přechmrkává občas, dělá to rychleji a nepřemýšlí nad tím tolik. Rychle to udělá a až potom zjistí, že to udělal špatně, tak to celý přeškrtná, pak to udělá znovu.“

Jak se chlapec projevuje ve zrakovém vnímání a paměti?

„Tady si myslím, že jsme neměli nikdy úplně problém. Přesně tohle je jeho gusto. To prostě zvládne líp než ostatní děti a možná i dospělí. Rád i ostatním ukazuje, že to rychleji udělá než mladší děti. Krátkodobá paměť, co se týče toho, co děláme tady, když děláme nějakou aktivitu a má si hned něco zapamatovat a přetlumočit, tak to problém není, ale potom se ho zeptáme, co dělal o víkendu, nadechne se, ale hned neví. Možná nad tím ani nechce tolik přemýšlet nebo ho to třeba tolik nezaujalo. V paměti mu zůstávají často spíš věci, který ho úplně pohltní.“

Jak se chlapec projevuje ve sluchovém vnímání a paměti?

„Se sluchem si myslím, že taky nemá problém. Když nás třeba neposlechne nebo se za náma neotočí, tak to bývá spíš kvůli nepozornosti. Nemá problém sluchově rozlišovat. Třeba při úkolech na rozpoznávání slabik, hlásek. Při hudební výchově jde slyšet, že hudební sluch má, že vnímá rytmus, zvládne tleskat, bouchat do rytmu, snaží se i zpívat. Někdy ho ale naše běžné písničky nudí a tak nejspíš z protestu nezpívá.“

Jak se chlapec projevuje v oblasti komunikace, řeči?

„Řeč jako sama o sobě si myslím, že nemá žádný problém. Že by vyloženě neuměl vyslovovat nějaké hlásky, ale co se týče komunikace tak to už je o té jeho povaze. Ohledně čtení, už teď čte, jakoby byl ve 4. - 5. třídě. Čte docela plynule, občas se zasekne při nějakém názvu, ale už to není ani to, když děti v první třídě čtou po slabikách. Plynule přečte celé slovo. Samozřejmě slovům zatím nedává ještě nějaký důraz nebo, aby tam rozeznával nějaké přímé a nepřímé řeči, ale o knížky se zajímá, o příběhy i encyklopedie. Stejně tak už vnímá název vzorečku. Dokáže si spojit CO₃ například a ví, co to je. Dokáže si hlavně představit, že jde o zkratku i ji napsat. Písmenka umí všechny, ale ve větách ještě úplně nepíše. Spíš jen slova.“

Jak to vypadá při komunikaci s dětmi a s dospělými?

„Občas komunikuje dost povýšeně, myslí si, že je chytřejší než ostatní v místnosti a tím někdy působí i docela drze vůči nám i vůči dětem. Prostě využívá toho, že ví, že je chytřejší v určitých věcech. Vůči dospělým bývá i oprsklý, odmlouvá. Hodně často slýcháváme: No ale on taky. Ale to nevím, jak moc se vztahuje přímo k řeči, asi spíš k sociální oblasti. Při komunikaci s dětmi ne vždycky dává najevo povýšenost, umí si normálně pěkně hrát s dětma a povídat si, umí pěkně vysvětlovat, když na to přijde, ale musí na to mít náladu. Ale někdy komunikuje podle situace, umí se přizpůsobit i skupině mladších dětí a může se snižovat k těm malým.“

Jak se chlapec projevuje ve vnímání času?

„Všimla jsem si u něho, že třeba před třemi dny mu nepříjde tak dlouho. Pořád si myslí, že to například bylo včera. Celkově děti ve školce se ještě orientaci v čase učí a je pro ně někdy i obtížná. Neřekla bych, že nějak speciálně vyniká a přijde mi, že je na tom podobně, jako ostatní předškoláci. Taky dělá chyby, taky ho opravujeme.“

Jak se u chlapce projevují matematické představy?

„Tady je vidět opravdu nadstandard. Matematika, nějaká syntéza a tak, v tom fakt vyniká. Už teď dokáže rychleji spočítat nějaký násobek než třeba já. I u sčítání. Jakmile je to nad stovku, tak člověk už nad tím zapřemýšlí, ale on to má fakt hned a dokonce to bere i jako koníček. Počítá rád i do úplně nejvyšších čísel, co zvládne. Myslím si, že v téhle oblasti se nejvíc odráží jeho nadání.“

Jak se chlapec projevuje ve hře?

„Má rád, když jsou věci podle něho. Jakmile to není podle něho, tak nám to dá najevo. Je časté to, že když mu přidělíme nějakou roli, tak to neakceptuje a chtěl by si vybrat sám a nechápe, že tam není sám, ale jsou tam i jiné děti. Že nemůže upřednostňovat jen sebe, že není vždy ten hlavní a že si to chtějí zkusit i jiní. Předbíhá při hrách. Když hrajeme nějakou hru, kde by měl rozhodovat jeden člověk, ale děti si ho mají vybrat, tak on je ani vybrat nenechá. Automaticky bere iniciativu do svých rukou a všechno by řídil a rád rozhoduje a nebere úplně ohled na to, jestli se to ostatním líbí nebo ne. Když dostane příležitost být kapitánem družstva a družstvo prohraje, tak prohru úplně nezvládá. Hodně často začne nadávat druhému týmu, že si to vůbec nezasloužili nebo že dělali tohle jinak, že jeho družstvo to udělalo líp. Pořád potřebuje vyzdvihnout, co udělal dobře, když to nikdo jiný neudělá, a nebo začne shazovat vinu na někoho jiného. Takže by určitě vyhráli, kdyby tam nebyl ten a ten.“

Hraje si ve školce i s jeho sestrou?

„Co se týče jeho sestřičky, nevím úplně přesně, jak to mají doma, ale ve třídě mi přijde, že při spontánní hře si spolu moc nehrají. Sestřička občas přijde, že ho chce nějak pošťuchovat nebo vidí, že má bratr lepší hračku, kterou by chtěla, tak za ním přijde a potom vznikne hádka, protože většinou to nedopadne tak, že sestra by o hračku poprosila a on by jí ji s dovolením dal. Buď už ona přijde se špatnou náladou a chce mu ji vzít nebo bratr řekne ne, nerozdělí se. Někdy jí i pošťuchuje naschvál. Když jí ale ublíží někdo další, tak to se za ni postaví a jde tam vidět ochránářská pozice a bratrská láska. I když my sestřičku nařkneme z něčeho, tak se za ni často postaví i před námi.“

Jak se projevuje v emocionálně sociální oblasti?

„Ohledně emocí je celkem vztahovačný, někdy ho za něco napomeneme a on to vezme vážně, i když to vážné není. Buď se urazí nebo to nese těžce, jde na něm vidět zklamání a když mu někdo něco udělá, málokdy přizná chybu ze svojí strany. Vždycky svádí vinu na ostatní. Je také hodně tvrdohlavý. To vidíme hodně i u jídla, kdy nedostane, to co zrovna chtěl a hned vidíme nafučený obličej. Vyslechneme si, co si představoval a proč to nemá a samozřejmě to odmítá jíst. Celkově ho jeho emoce dost ovládají. Přijde mi to, že je to jak u malých dětí, že prostě vidí jenom sebe, je egocentrický. Ze stránky dětí má ve školce kamarády, děti ho mají rády, a on to tak bere taky, ale pořád by chtěl někoho staršího, kdo se s ním bude bavit o jiných věcech a bude si s ním hrát na jiné věci. Myslím si, že mu často přijde, že mezi těmito dětmi je navíc, že už by měl být mezi staršími. Obecně na sebe dost upozorňuje, a když víme, že zadané

věci zvládne a jdeme za jinými dětmi, tak se snaží si dost pozornosti získat pro sebe, a proto je občas takový neposlušný, dělá naschvály a popichuje ostatní děti. Přijde mi, aby byl středem pozornosti a abychom si ho všímali, i když ho zrovna nebudeme chválit, ale usměřňovat ho.“

Jak se chlapec projevuje v anglickém jazyce? (dochází do anglické MŠ)

„Chlapec umí dobře anglicky, rozumí všemu, co mu řekneme a když nerozumí, tak se i anglicky zeptá, ať mu to vysvětlíme, také v angličtině a on už to pochopí. Většinou i anglicky odpoví. Vzpomínám si přímo na jeden moment, kdy jsme byli na hřišti a já jsem si s ním povídala a ptala jsem se ho, proč, když anglicky umí, proč přímo před dětmi anglicky nemluví víc, když třeba děláme něco v kroužku, a nebo když ho požádáme, ať to dětem zkusí popsat sám, tak nechce. Odpověděl mi, že ví, že anglicky umí, ale že ty děti tady neumí anglicky tolik jako on a že nechce, aby si z něho dělaly srandu a aby ho víc braly mezi sebe, což navazuje na to, že se snižuje k těm mladším dětem. Když s ním mluvíme anglicky sami, nebo když k nám dochází rodilý mluvčí, který česky neumí, tak s tím si okamžitě začne povídat a jeho pozornost si užívá, ale jak by měl být ve středu pozornosti před ostatními dětmi, tak to by nechtěl a ví, že od dětí nedostane tu zpětnou vazbu a tím pádem by to pro něj bylo úplně zbytečné.“

1.2015

Záznam z psychologického vyšetření ze dne 22.1.2019.

Vyšetření bylo realizováno na základě žádosti zákonného zástupce. Důvodem bylo posouzení intelektových schopností klučičky. Předcházelo letmé setkání s [redacted] a jeho rodiči, které bylo zaměřeno na seznámení se dítěte s prostředím a podmínkami následného vyšetření. Rodiče vnímají citlivě specifika dítěte, jsou si vědomi, že se jedná o chlapce s výrazným nadáním. Mají snahu pohlídat do budoucna situaci tak, aby se ve škole nenudil, naučil se učit. Zajímají se proto o následné možnosti školního zařazení syna tak, aby byl odpovídajícím způsobem zaměstnáván.

Doporučení: Před nástupem do školy bude potřebné věnovat pozornost rozvoji všech funkcí potřebných pro úspěšné zvládnutí přesné práce s textem a psaní. Doporučujeme pravidelně pracovat s pracovními listy a vhodnými materiály. Bude potřebné hlídat přesnost práce s textem, jsou zde rizika " domýšlení textu", K podpoře správného úchopu je možné využít násadku, pracovat s trojhrannými pastelkami. Jemnou motoriku je také vhodné rozvíjet modelováním, stříháním, lepením, skládáním papírových modelů. Věnovat se uvolňování ruky - cvičit „špetku“ (solení, tvoření „obrázků“ krupicí na pečící plech apod.), trénovat volné, ne-křečovitě držení tužky pomocí tvarované násadky, vhodné je používání trojhranných tužek, cvičit přítlak (při provádění přípravných cviků s uvědoměním střídavě papír "hladit" nebo na něj tlačit). K uvolnění ruky jsou vhodné oblouky, elipsy, klubka, vlnovky, smyčky. Nejprve začít na větším formátu, využít balicího papíru (na svislé i vodorovné ploše), později plochu zmenšovat.

Při práci v MŠ doporučujeme:

Vzhledem ke kvalitnímu nadání chlapce bude nutné klučičku přiměřeně zatěžovat. V řadě oblastí je schopen podávat nadprůměrné výkony, na místě je proto jeho plné vytížení v závislosti na aktuálních schopnostech. Úkoly zadávané ostatním dětem je možné doplnit o náročnější variantu – rovněž v přiměřeném rozsahu. Využít metody obohacování znalostí. Vhodné je chlapce pověřovat drobnými úkoly a povinnostmi, za které bude zodpovědný. Vhodné bude začlenit ho do skupinky starších dětí. Pozornost věnovat rozvoji samostatnosti, dotahování řešení, kontrole své práce. Nutné je také, aby se naučil přijmout i úkoly, které neodpovídají jeho aktuálnímu zájmu, aby se naučil i na nich samostatně pracovat.

Zvýšenou pozornost věnovat i rozvoji grafomotorických dovedností – kontrolovat úchop – uvolňovat ruku.

Doporučená literatura a stolní hry pro práci v MŠ i doma:

Bednářová Jiřina: Kreslení před psaním (k dispozici v PPP)

Bednářová Jiřina : Zrakové vnímání I

Bednářová Jiřina: Prostorová orientace

Bednářová, Šmardová: Školní zralost

Bednářová, Šmardová: Rozvoj grafomotoriky

Bednářová J.: Co si tužky povídaly, Mezi námi pastelkami

K rozvíjení percepčních složek je možné využít řadu z nabízených stolních her: BLOKUS, TSURO, DOBBLE, JUNGLE SPEED, CONTINUO, později i DIGIT. Dále hry Želví závody, Kuřečí olympiáda, CINK, hry se slovy (v závislosti na dovednostech): AMOS, Kris-kros,

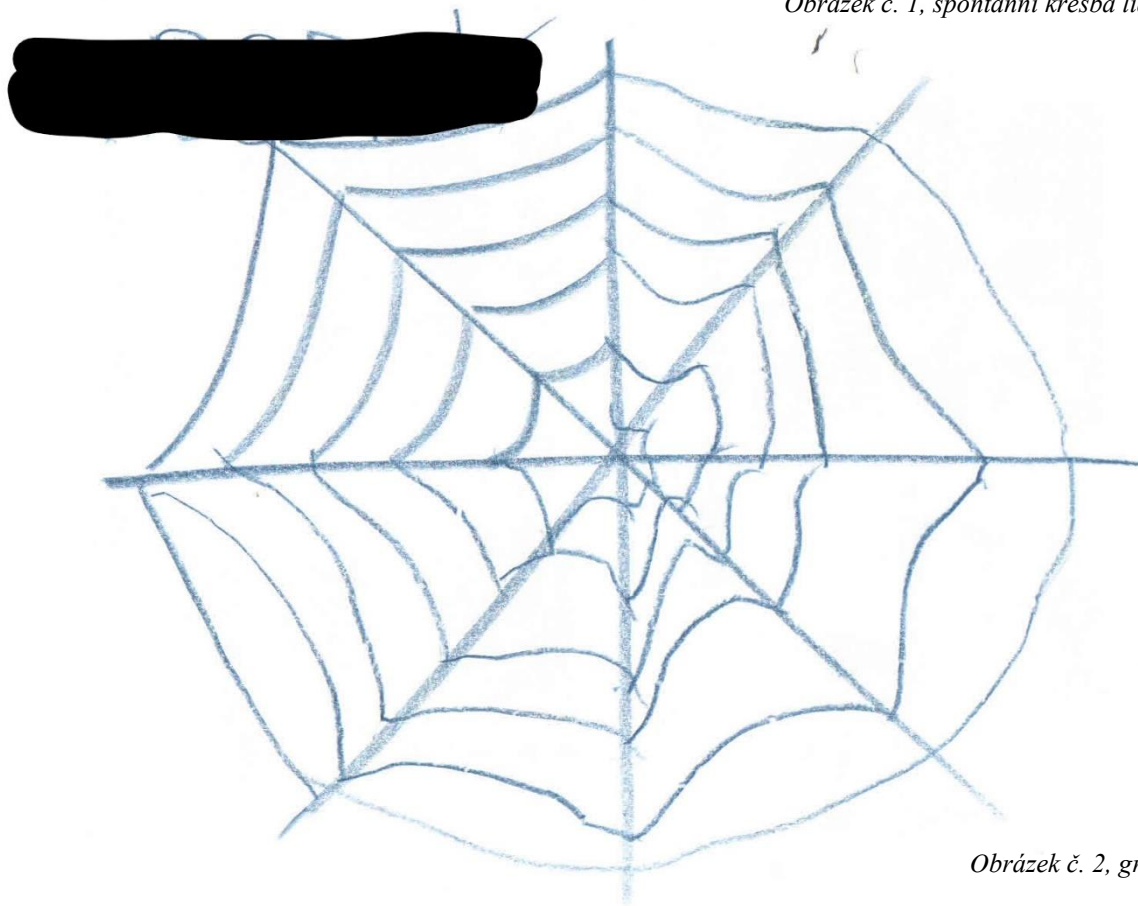
Mgr. [redacted]

následná schůzka s maminkou 20. 5. 2019 viz zápis

Příloha č. 4, zpráva z PPP, 2019

Obrázek č. 1, spontánní kresba lidské postavy

Obrázek č. 2, grafomotorika

Rozmístí znaménka a tvary podle číslic.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
+	○	-	△	:	□	×	>	=	<

9	3	6	1	2	5	4	10	7	6	8	5	1
=	-	□	+	○	:	△	<	×	□	>	:	+
4	7	8	2	6	10	1	7	3	9	4	10	5
△	×	>	○	□	<	+	×	-	=	△	<	!
3	1	9	7	2	4	5	6	8	10	3	1	6
-	+	=	×	○	△	!	□	>	<	-	+	□

Učíme se logicky myslet

Rozvíjíme pozornost a paměť

Sečti a zapiš, kolikrát se v mřížce objevuje každý geometrický tvar.

○	□	△	○	□
□	△	○	□	□
△	○	△	□	○
□	△	○	□	○
○	□	○	□	△
□	○	○	□	○

○	7
□	4
△	5
○	5
□	8

Učíme se počítat a řešit úlohy

Učíme se číst

Připravujeme ruku na psaní

Obrázek č. 3, předškolní příprava